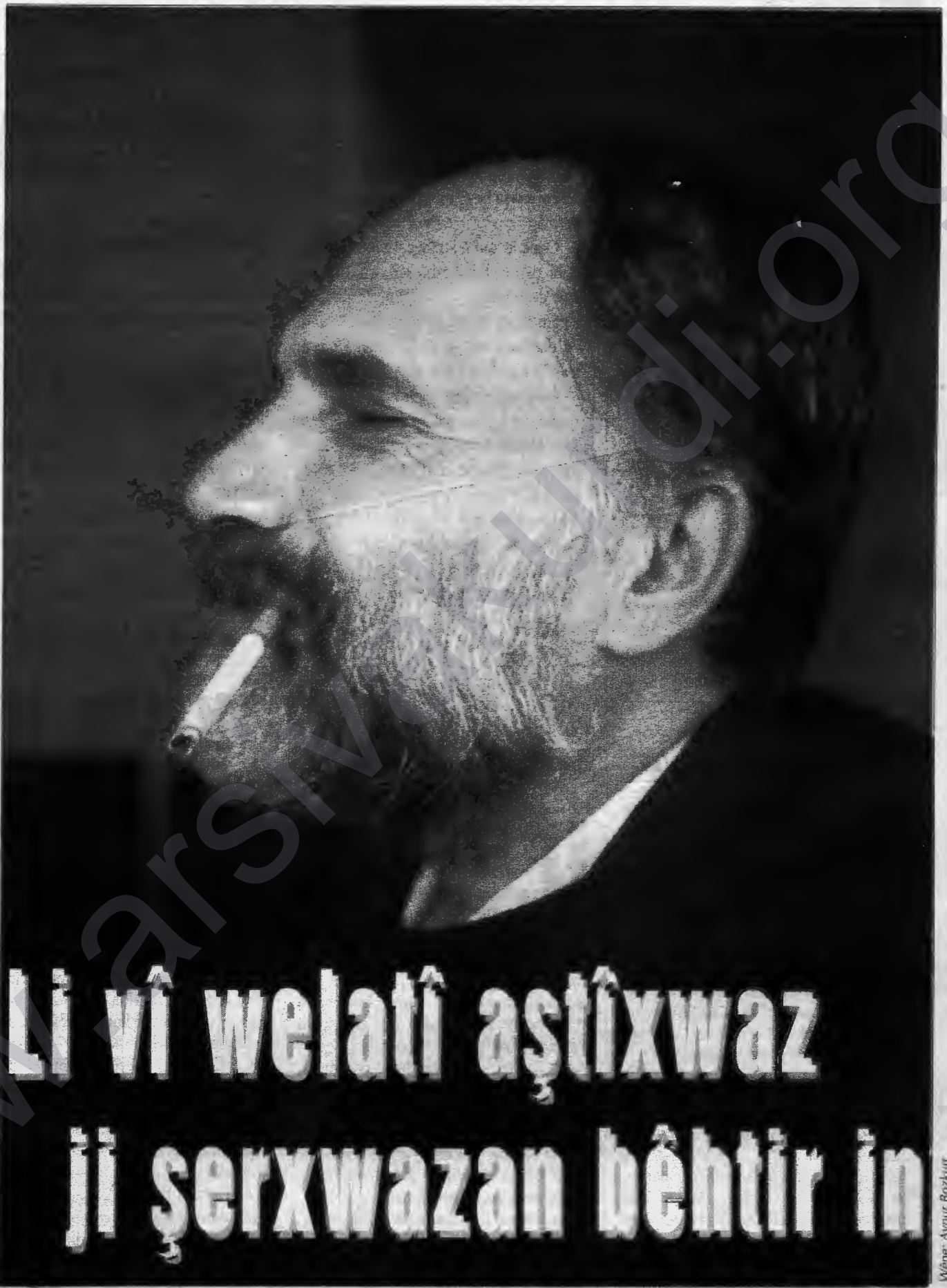

Li vî welatî aşîxwaz ji şerxwazan gelekî zêdetir in. Li ser vê yekê, em fikirîn ku bi vê li dijî eniya şerxwazan lazim e ku em eniyeke aşîyê vekin û me wekî şekil jî ev kampanyaya îmzeyan munasîb dît.

Yên dewlemend jî xwe didinaliyê aşîyê. Sebebê wan hene. Pirsgrêkên wan ên aboriyê hene. Ji ber şer bazara wan teng dibe. Ew naxwazin çavkaniyên aboriyê di vî şerî de berhewa bibin, dixwazin ku ji wan re bimînin. Li gorî daxuyaniyên fermî salê 10 milyar dolar li vî şerî diçe. Ê ku ne ji vî şerî be, wê piraniya vî pereyî wê bikeve bêrika van dewlemendan. Aşîxwaziya wan ji ber vê yekê ye.

Rûpel 8-9

Li vî welatî aşîxwaz ji şerxwazan bêhtir in

Wêne: Aynur Bozkurt

● **"Li başûr komployek û şerê navxweyî", hêzên PDK'ê li Avcelaya Silêmani, endamê Mekteba Siyasi ya YNDK'ê Dr. Sirwan û hevalên wî kuştin. Li ser vê yekê û rewşa başûr lêpîrsînek** Rûpel 3

● **Nivîskarê me MEDENÎ FERHO, di nivîsa xwe ya "Bawesênka ewrûpiyan" de, li ser helwesta Belçikayê û êrişa wê ya li ser MED-TV'yê radiweste** Rûpel 5

● **Yekîtiya Nivîskarê Kurdistanê li Kölna Almanyayê di 12'ê kewçêrê de hate damezirandin** Rûpel 11

PÎREKA albay Rıdvan Özden, Tomris Özden roja sêşemê (14.10. 1996) li ser mirina mêrê xwe li Stenbolê civînek ji bo çapemeniyê li dar xist. Özdenê di civîne de da zanî ku di kuştina mêrê wê de hin şik û gumanî hene û got: "Tu sazîyên fermî bersivê rast nadin min." Paşê diyar kir ku ewê serî li Dêdêgeha Maîên Mirovan a Ewrûpayê bide. Tomris Özdenê pirsên li ser kuştina mêrê xwe wiha rêz kirin: "Heke PKK'ê ew kuştibe, çima rapor û rastî hev nagirin, çima defter û ajandaya wî yê taybet teslîmî min nebûn. Wekî din jî gelek wext bû ku ji bo otopsiyê nû min serî li dozger daye, lê çima tu bersivê nayê dayin û tiştê nayê kirin?"

NÛNERÊ UNICEF'ê yê Washingtonê Abe Pollin, di rojên borî de serî li hin sazî û kesan da û diyar kir ku zarokên kurd bi tajikeye mezin re rû bi rû ne. Li gorî agahiyên ku di rojnameya International Herald Tribune de derketin, Nûnerê UNICEF'ê dibêje, zarokên kurd ên başûrî jî ber tûnebûna fînanansî hîn projeyan di nava tengasiyê mezin de ne. Pollin di serlêdana xwe de wekî pêdiviya herî pêşîn qala tamîrkirina şebekeya bajarên Hewlêr û Silêmaniyê û dûre jî kirina tiştên ku ji dibistanan hatine dizîn, kir. Li gorî gotinê Abe Pollin jî bo van her du projeyan 10 hezar dolar pêwîst e.

NÛÇE

Li Başûr komployek û şerê navxweyî

Çend roj berî ku YNK dest bi êrişêke nû bike, li nahiya Silêmanî Avcela, Endamê Mekteba Siyasî ya YNDK'ê Dr. Sîrwan tevî çend hevalên xwe hate kuştin. Ji bilî vê jî dîsa li Silêmaniyê hinek endamên vê rêxistinê û gerîlayên ARGK'ê hatin kuştin, hinek jî dîl hatin girtin. Dêrdorên siyasî vê 'komployê' wekî niyeta PDK'ê ya ji bo êrişkirina PKK'ê dinirxînin. Tê gotin ku tiliya Tirkîyeyê jî di vê êrişê de heye.

Li başûrê Kurdistanê Yekîtiya Niştîmanî Kurdistanê ji nû ve êriş bir ser herêma ku PDK'ê bi alîkariya hêzên Saddam ji dest wê derxistibû.

Hêzên YNK'ê roja 12'yê kewçêrê bajarê Silêmaniyê jî nû ve bi dest xist. Bi vê êrişê şerê li Başûr jî nû ve dest pê kir. Berî vê êrişê bi çend rojan li nahiya Avcela ya Silêmaniyê Endamê Mekteba Siyasî ya Yekîtiya Neteweyî ya Demokratîk a Kurdistanê (YNDK) Dr. Sîrwan di gel 4 hevalên xwe jî aliyê hêzên PDK'ê ve hatin kuştin.

Li gorî agahiyên Nûnerê YNDK'ê yê Stockholmê Karwan Saîd, li vê nahiyeyê di navbera wan û PDK'yî yê bi navê Teyfûrê Hecî Huseyn de xirecir derdikeve, li ser vê yekê, ew diçe Silêmaniyê hêzên çekdar tîne û dora endamên YNDK'ê digire, ji wan dixwaze ku çekên xwe deynin û teslîm bibin, lê YNDK'yî vê yekê napejirînin, lewre jî hêzên PDK'ê Dr. Sîrwan, emdamekî YNDK'ê bi navê Hecî dikujin, sê kesên din jî birîndar dikevin destê hêzên PDK'ê, lê paşê ew jî tenê kuştin.

Li aliyê din dîsa li nava bajarê hinek endamên vê rêxistinê rizgarîxwaz û gerîlayên ARGK'ê jî aliyê PDK'ê ve tene kuştin, çend heb jî dîl tene girtin. Li gorî nirxandina dêrdorên siyasî heke YNK'ê êrişî ser PDK'ê nekira, PDK'ê dixwest êrişî PKK'ê bike. Nirxandinên Nûnerê YNDK'ê jî bi vî rengî ne, lê ew dide zanî ku ne ew, ne jî PKK'ê dixwaze li hemberî PDK'ê dest bi şer bikin û bibin aliyekî şerê navxweyî. Lewre jî ji serokatiya PDK'ê daxwaz dike ku li ser vê komployê bi awayekî cidî raweste, meseleyê ronî bike.

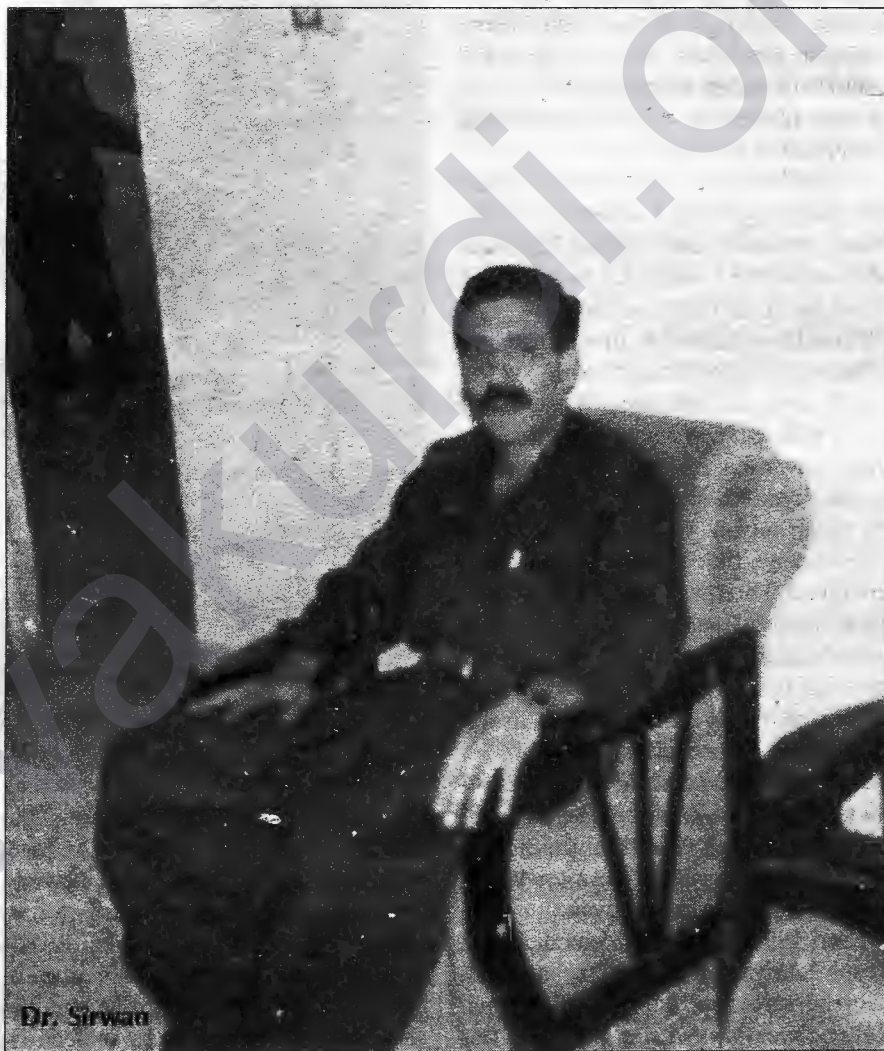
Nûnerê YNDK'ê Karwan Saîd balê dikişîne ser serdana Barzanî û van rojên dawî jî ya Samî Abdurrahman ji bo Tirkîyeyê. Saîd dibêje: "Ev komploya li dijî YNDK'ê bi ihtimaleke mezin li ser daxwaza Tirkîyeyê, qet nebe ji bo

dilxweşkirina Tirkîyeyê pêk hatiye." Ew dide zanî ku Dr. Sîrwan ne mirovekî ji rêzê ye, lewre jî bi zanî wekî hedef hatiye neqandin.

Dîsa wî got: "Serokatiya PDK'ê xwe baş nas dike, PDK ne partiyeke modern e. Ne xwediyê ramanêke nûjen e, zêdetir rêxistineke malbatî ye. Giregirên PDK'ê li berjewendiyên neteweyî nafikirin. Ku ne wisa bûya wê dawî li şer bianîna, li ber avakirina kongreya neteweyî nedibûn asteng. Ji ber vê yekê ew jî bandora şerê PKK'ê ya li ser gelê Başûr û ji rêxistinên wekî YNDK'ê ditirsîn. Ji ber ku xwe naguherînin, dixwazin bi fikr û ramanên paşverû li herêmê serdestiyê bikin. Bi dîtina min ji sedemên vê komployê yek jî ev e."

Li ser rewşa dawîna a başûr û vê bûyerê me dîtînen Cîgirê Nûnerê PDK'ê yê Enqereyê Faîk Nerwiye jî pirsîn. Wekî ku haya wî ji rêxistineke bi navê YNDK nîn e, hereket kir, lê ji axaftina wî diyar bû ku li ser kuştina Dr. Sîrwan xudan agahî ye. Lewre di cih de YNDK wekî rêxistineke ku bi destê PKK'ê hatiye avakirin bi nav kir. Paşê jî got PKK partiyeke Tirkîyeyê ye, ne iraqî ye, lewre jî cihê wê li Başûr nîn e. Li gorî Nerwiye PKK jî bo ku xwe wekî rêxistineke iraqî nîşan-bide, ji Yekîtiyê YN jî PDK'ê jî DK girtiye û bi vî rengî rêxistinek saz kiriye. Faîk Nerwiye li ser bûyerê tiştê negot.

Li aliyê din ji Buroya ERNK'ê ya Stockholmê Yado Roz, ev kirina PDK'ê şermezar kir û got: "Hêzên dagirker vî aqilî didin PDK'ê, ew jî gotînen wan dubare dikin. Heke wisa be Mele Mistefa Barzanî ji bo çî çû rojhilatê Kurdistanê?" Li gorî Yado Roz PKK rêxistineke Kurdistanî ye û lewre navê xwe wekî Partiya Karkerên Kurdistanê daniye, ne wekî Partiya Karkerên Kurdistanê Tirkîyeyê, lê rewşa PDK'ê cuda ye.

Dr. Sîrwan

Li ser rewşa Başûr jî me dîtînen kesên ku li jor navê wan derbas bû, pirsî. Li gorî Cîgirê Nûnerê PDK'ê Faîk Nerwiye kesên ku ew li dijî şer dikin, ne YNK ye, lê belê pastarên Îranê ne ku di nav de Yekîneyên Bedirê jî hene. Her wiha Nerwiye îdia kir ku wan cendekên hin pastaran jî bi dest xistine, lê nirxandinên Nûnerê YNDK'ê bi rengê din e. Li gorî gotina wî, li pişt hêzên YNK'ê pastarên Îranî nîn in, agahiyên çavdêrên Neteweyên Yekbûyî vê yekê diselmînin. Lê ew dibêje, dibe ku wan jî Îranê çek standibin.

Li ser pirsê me ya bi şeweyê ev şer wê çawa biqede, cîgirê nûnerê PDK'ê tu tişt negot. Bes got: "Berî êrişê, asayî, îstikrar û aşî hebû, me YNK qedexê nekiribû, bi tenê me hêzên wê yê çekdar qedexê kiribû, lê piştî vê êrişê dîsa rewş xera bû."

Nirxandina nûnerê YNDK'ê bi vî rengî ye: "Em ji mêj ve ji PDK û YNK'ê re dibêjin şer rawestînin, werin

em kongreya neteweyî çêbikin, lê guh nedan me û rewş li ber çavan e. Hêzên wekî Iraq, Îran, Tirkîye û Amerikayê jî vê rewşê sûd werdigirin. Divê Kurdistanê nebe wekî Lubnanê. Heta PDK û YNK li hev neyên, bi PKK'ê re hêzên xwe nekin yek û daxwazên xwe negihînin cihanê nikarin tiştêkî bi dest bixî. Iraqê jî vê rewşa dawîna sûd wergirt, tu car bi Iraqê bawerî nabe. Her wiha Îran û Tirkîye jî naxwazin kurd tiştêkî bi dest bixin. Heke kurd nebin yek, nikarin li Başûr otonomiyê jî bi dest bixin. Hêzên wekî Tirkîye, Îran û Amerika dixwazin şoreşa ku li Bakur dest pê kir û li hemû Kurdistanê belav dibe ji holê rakin. Lewre jî dixwazin wekî kewçêra 1992'an hêzên kurd li dijî PKK'ê rakin. Lê rewş ne wekî berê ye gelê kurd digel ew qas teror û çewsandina her du aliyan jî dev ji doza neteweyî bernade. Ne tenê hukmê Saddam, otonomiyê jî napejirîne."

SAMÎ BERBANG

“Ena çalakiyi heskerdena jiyana”

Serekê partî rê. Ez serî 1972 di merkez a şêherê Meletiya di hama dinya. Namê mi Zeynep Kinaci yo. Ez bi eslê xwi dewda Elmalî ra ki girêdayey merkez a Meletiya ya. Namê Eşîreta ma Mamûrki yo. Min Meletiya di Zankoyê Inönü beşê rêberî û şewirmendeya Psikolojik wend. Verê ki ez dekwî yo refdê organîzasyon a neteweyî miyan, Mi nêweşxanedê Meletiya di zey teknîsiyênê rontgeni kar kerdê. Ez zewijnayeya û mêrdê mi Amed ra, merkez a Egil ra, dewda Ixliyan ra wo. O zî eynî beşê unîversîtî ra mezûn o.

Mêrdê mi zimistan ê 1995 di, şêherdê Edena di wexta ki xebeta cepî kerdênê, esîr kewt destê dijminî. Hetê madî ra wezîyetê malbata mi normal o. Bi sînor bo zî, ez tikêkê serbest gird biya. Wexto ki mi hema lîse di wendênê, bîrûbawereya çep û kurdîti tesîrê xwi mi ser o kerd. Mi enê seran di dest bide kurd û bi çimêdo rexnekerde jiyana ra hewniyaya. La, ez nîzdiyê tew yew organîzasyonêda siyasî nêbiya û nêkewta xebati miyan. Wextono ki mi zanko di wendênê, fikir û mêlê min o çep temamî zelal bi û sempatî yê mi PKK'î rê zêde bi. Malbata mi her çiqas peydi menda bo zî, la meyîldarê hîsê kurdîtey bî. Ena yew ra meyîlê min o kurdîtey over şînê. Aw wext mentîqa ma di welatînoxey bi organîzasyon nêbî. Pêşengey (rêberê) çînê bî. Rana weziyetê malbata mi a madî bi sebe ki ez bîney pey di mana. Wextî miyan di fikrê mi gird û zelal bi û dim ra ez kewtê refdê tekoşîni (mucadeli) miyan.

Seri 1994 di, şêherê Edena di mi enî (cephî) miyan di dest bi xebat kerd. Gorebê serêki mi xebata xwi domna. Mi eno wext di xwi rind perwerde (talîm) kerd û over berd. Seri 1995 di, mertîqa Dêrsimî di ez kewta refdê ARGK'î miyan. Refdê ERNK'î miyan di mi sere ra heyani cêr jiyana xwi, xwi çim ro viyarnay û şexsiyetê xwi şinasna. Şexsiyetê mi di îqnabiyayîş û zanebiyayîş over kewt. Ez şêna vaja ki hetê îdî, a qerardayoxey, moral, zelalbiyayîş û zanetey ra ez quwetir biya û over kewta.

Têkoşîna ma serekeyda PKK'î di her ki şî xurt bi û heme însanetey rê mal bi. Ena mileta ma ya ki bi temamey hameybi înkakerdiş û bêşexsiyetmendî, dîrok (tarîx) di raya ewilî serehe-wonaye û serfiraz biya. Rana zî ena mileta ki degerê jê ya neteweyî, rih, kultur û şinasnamê ja hame bi înkarkerdiş û îmhakerdiş û kewtbi bindestê dijminî, ki bêşexsiyetkerda bibî; bi ena tekoşîn, yewna ray şiyar bî, zana bî. O, bi wahîrê cesaretey, qahremaney, zanaye û mesûlteya girdi girot mildê xwi ser. Ena mileta ki hîsandê welatînoxey ra dûrî, dijminî rê viye verdi ameye û bendewar, bê herî û bê welat, terefê zor-

Tabloya Wênesaz Reşad Yûsif (Zeynep Kinaci)

destanê dîrok ra hema wîrdîkerdiş, pe-lîxnayîş û incirnayîş, ki heta eyro serekey û zanayeyê xwi nê raştî nêwetbî meydan, welatêdo xirabe û wêran mendî.... Viraxtox û serekê PKK'î Apo eno weziyeto serebin a negatîf, bin ra bedilna. Mileta kurd ne tenê bêşinasname bî, mezgê ja zî, semedê îş-xalcîyan û karbidestan xebitiyaynê û

Enê averşiyayîşê ki dîroka Kudistanî di viraziyayê berhem (eser) û encamê kedê serekî yo. O, bi xwi serçimê heskerdeni, quwet, yewîngirotiş û yewbiyayen o. Jê şexsiyetê xwi di profilê mêrdimêdo newe viraşto. Jê daw îspatkerdiş ki mêrdim şêno xwi newe biko û over fîno. Eyro lazimey û weziyetê şoreşê Kurdistanî “Ma semedê serkewtiş û azadî dekwiyê refdê kurûmendê partî, artêş û cepî miyan”

kewtbi xizmetê quwetê peydimendan û împeryalîstan. Jê mileta kurd eno hewndo merde ra hişyar kerd, warazna lingan ser, semedê xerîban nê, semedê jê ked tekoşîn û şerê azadî miyan. Şîr-zanawo kurd o gird Ehmedê Xanê veto ki: “Eger serekê ma yê duristî û bi namûs bibînê, ga ma zî nêbinê esîrê ereb, ecem û tirkan”. Serekê kurdan ayê ki sextey, heta enkay menfetê xwi no şexsî malbatî û eşîrtey daynê over, jîni milet û dîrok a Kurdistanî di, eno weziyeto naletbiyaye, wextêdo dîr û derg û heta enkay domna wo.

Mêrdim wextono ki dîroka her neteweyî ra hewniyeno, bi taybetî dîroka şoreşê jîni keneno, raştê serekê jîni yeno ki şer kedo, têkoşan û reyîdê rizgarî di rolê xwi no gird kay kerd. Dîrok, him semedê organîzasyonanê azadîwaştokê neteweyî, him zî semedê çînî (sınıf), rind nawnawo û zelal kerd ki, bê serekey, ê rizgar nêbiyê û ser nê-

memdo, heme het ra hama qedênayîş û qeliyayîş. Dinya di ti yew mileti zey mileta ma raştayda xwi ra niyama dîrkewtiş û semedê xwi biya xerîb; dege û qîmetê ja wo neteweyî, kulturî, sosyal, cimhatey hamo lewtîş... eno weziyetî ver o helbet lazim o ki serekeya PKK'î ê ay bînan ra ciya bo. Eno weziyet û hawa di, serekeya partî heme het ra û bi taybetî zî zaftir newe, bi rih û overkewte û jiyana xwi heme şoreşî rê kerda nobetî û dekerda xizmeta mileti. Raştê jê zî, PKK û serekeya jê wahîrê enê teybetiyandê corênan a.

Wexono ki mêrdim dîrok a şoreşê cihan ra hewniyeno, him mileta ki şoreşê neteweyî û him zî ê çînî kerd, ê wahîrê zaf îmkanandê dîrokî, çimhatî, çînî û kulturî biyê. Înkariyayîşê jîno neteweyî nebiyo. Problemê jîne şexsî zey ê ma gird, wîrdî û xorîni niyê. Dîrok a jîni hindi jêrdestey, bindestey û tahda nêdiya û tepakewte nêmendê. Dîn hindi ki ma miyan di bi xirab hamo kar ardiş, jîni miyan di niyamo bikarardiş. Ay miletê bîni bi gorebê weziyetê xwi dijmindê xwi ver o reaksiyon nawnawo. Jîni miyan di tay bo zî azadî û seypiyey biya. Serek û rêberê jîni tay bo zî, roşinbîr û zaneyandê xwi ra zaf fayde, paştî û ardimey veynaya û girota.

Serekeya Partî raştayda zaf tenikî vejiya wo rayîd. Fikir û nîzdîkbiyayîşê jê persê dîni, cenî, şexsiyet malbatey ser o zaf bi zanayîş û ca dê xwi do. Serekê şoreşê Rusya Lenîn bi xwi persê cenî ser o, sererasteya hewli û raştî nêrarda ziwon û meydan. Viraştîşê artêşa (ordî) cenîyan, viraştîşê kongra û konferansa cenîyan, dinya di tenê dîrokda şoreşê ma di biyo û pratik di hamo ca. Ferq û rengê jiyana serekey, xoriney, hişkewte, helwestigirotox, verniya xwi veynaye, bi quwet, hunermendeya qalîkerdişî û şîrovekerdişî, duristey, tecrûbe û zanebiyayîşêdo zanaye, ki şexsê serekê ma di esto, mêrdim nêşêno bi û yewna serekî reydi biyaro têver û muqayese biko. Hedîsanê dogmatîkan ra nêhewniyeno. Serekê ma raştayda Kurdistanî, şoreşê cihanî weş analîz kerd û encam û ders jîna giroto û gêno. Enê kokî ser o kokê şoreşê kurdistanî viraşto. Neki bi awayêdo (şekil) teqlît, kopya û dogmatîk, hetanî ki ti vajê bi awado afirandêr jîna ders û tecrûbey girotê. Sosyolîzm zaf hewl analîz kerd û gorebê merc û şertê mileta xwi encam tira veto û nika zî bi awayêdo zanaye jiyana pratik di je bi kar ardo û ano.

Enê averşiyayîşê ki dîroka Kudistanî di viraziyayê berhem (eser) û encamê kedê serekî yo. O, bi xwi serçimê heskerdeni, quwet, yewîngirotiş û yewbiyayen o. Jê şexsiyetê xwi di profilê mêrdimêdo newe viraşto. Jê daw îspatkerdiş ki mêrdim şêno xwi newe biko û over fîno. Eyro lazimey û weziyetê şoreşê Kurdistanî “Ma semedê

Çend têbinî der barê

'dahûrîna peyvî' de

Deham Evdilfettah

h

eger nav "birazê" be, çawan "ê"ya "zê"yê, bûye "î"? Rêzaneke danganî (fonetîkî) di zimanê kurdî de heye heger peyvek, bi tîpekê ji van tîpên dengdêr (ê, î, û) kuta bibe û tîpeke dengdêr a din li pey hat, hingê: Tîpa navbir "y" dikeve navbera her du dengdêran. Tîpa "ê" û tîpa "î", dibin "î". Wekî; rê, riya min; dê, diya min, sî; siya min; partî, partiya min. Tîpa "û" dibe "u". Wekî; rû, ruwê min.

Di rojnameya Azadiya Welat, hejmara 29'an de, mamoste Zana Farqînî gotareke morfolojîk, bi sernavê "Dahûrîna Peyvî" nivîsiye. Di wê gotarê de, mamoste Zana bîngeha parvekirina çend peyvên hevedudanî (hevbend) rave kiriye. Ew peyv ev in: Birazî û xwarza, kengê, kebanî, melkemot û çawa.

Ez bi vekolîn û şîrovekirina rêzdar Zana gelekî bextiyar bûm. Lê, di nêrîna min de, hindêk pîrs li dora wê xebata girîng peyda dibin. Ev jî, tiştêkî siruştî (xweristî) ye. Çimkî çi karê heye di destpêka xwe de bêşaştî, sergîhayî (tamam) nabe.

Berî ku ez nêrîn û têbînîyên xwe di babetê de berçav bikim, ez dixwazim spasiya birayê rêzdar Zana Farqînî bikim, bo vî kar û barê giranbuha ku da ye ser milên xwe. Spas, ji bo berpirs û desteka nivîsarên Azadiya Welat jî, ku ev derfet dane rêwşenbîr û nivîskarên welat!

Peyvên ku emê li ser wan rawestînin ev in: Birazî, xwarza, kengê. Yên mayî, bêguman, zelalkirî ne.

Teqez, ez nizanim, ka ev her du bêjeyên jorîn, li herêma Farqînê yan jî li herêmine dîtir, wekî ku hatine nivîsîn, tene bilêvkirin an na. Çimkî, ev her du bêje (birazî, xwarza), bi vî şeweyê nivîsînê, vederî rêzan (qeyde) û rêpîvana zimên hatine. Ji ber vê egerê jî, mamoste Zana ketiye hindêk şaşîyan, di vekolîna her du peyvî de.

Birazî

1) Mamoste Zana dibêje, ev bêje hevedudanî (hevbend) ye. Ji "bira+zî" pêk hatiye, "bir" naskirî ye, (zî) jî lêkera "zan", "zayîn"ê ye.

Parvekirina peyvê cihgirtî ye. Lê parçeyê ji "zan"ê hatiye çima "zî" ye, ne "zê" ye? Peyva "birazê" hevedudanî ye, ji navdêrê "bira" û binyata lêkera "zan"ê pêk hatiye.

Yek ji rêzanên damezrandina navên hevbend (hevedudanî) di zimanê kurdî de, ku ji navên xwerû (sade) û binyata

lêkera, di demên nuho û paşê û raweya fermanî de, pêk tî.

Nimûne: Ji navê "deng" û lêkera "gotin" ê. Binyata lêkerê bi vî awayî tête nasîn: Emê lêkerê di dema nuho de veguhêzin; "ez dibêjim". Emê berlêkera nuhobêj "di" û paşkoka (qertafa) "im" biavêjin. Hingê binyata lêkerê "bêj", tenê dimîne. Navê hevbend: deng+bêj= dengbêj. Her wisan jî, "xwînmij". Binyata lêkerê "Ew dimije", "di" û "e" dikevin, "mij" dimîne. Mêrkuj, welatparêz û hwd.

Li ser vê rêpîvanê jî, binyata lêkera "zan" ê, "ew dizê", dibe "zê". Dêmek, navê hevbend ji navê xwerû "bira" û binyata lêkera "zan" ê, dê "birazê" be, ne "birazî". Lê, pirsîyar e ku beranberî vê rêzanê radiweste, ev e:

Heger nav "birazê" be, çawan "ê"ya "zê"yê, di vê gotinê (biraziya min) de bûye "î"? Rêzaneke danganî (fonetîkî), di zimanê kurdî de heye, dibêje: Heger peyvek, bi tîpekê ji van tîpên dengdêr: (ê, î, û) kuta bibe û tîpeke dengdêr a din li pey hat, hingê:

a) Tîpa navbir (kelijandin) "y" dikeve navbera her du dengdêran

b) Tîpa "ê" û tîpa "î", dibin "î". Wekî; rê, riya min; dê, diya min; sî, siya min; partî, partiya min.

c) Tîpa "û" dibe "u". Wekî; rû, ruwê min.

Li gorî vê rêzanê jî "birazê" bûye biraziye min û biraziya min.

2) Zana Farqînî dibêje: Di farisî de jî, di şûna "za"ya kurdî de, "zade" bi kar tê, ku ew jî, ji "za" û "de"yê pêk hatiye. Bêjeya "zade", yan jî "zad", di her du zimanan (kurdî, farisî) de bi kar tê û di ferhengên her du zimanan de jî, peyvê cihê xwe girtiye. Ev bêje xwerû ye, ango sade ye, ne ku ji "za+de" hatiye û hevedudanî ye. Di farisî de jêderka vê peyvê lêkera "zaden" e, bi wateya "zan", "zayîn"ê ye. Ev jêderk di kurdiya kevn de hebû. Niha hatiye jibîrkirin û gotina "zade", "zad" ji ber maye. Gelek navên hevedudanî, ji vê peyvê pêk hatine: "Şêzad", "Behzad",

"Begzade", "Şêxzade"...

Di zimanê kurdî de, gelek bêje he ne, û kokên wan hatine jibîrkirin. Nimûne: Lêkera "man", di her çar raweyên dema buhêrkî (borî) de bi rêpîvanî tête veguhastin:

"Ez mam, ez mame, ez dimam, ez mabûm."

Lê di demên nuho, paşê û raweya fermanî de, ev lêker ji jêderka kevn a jibîrkirî "mandin" tête veguhastin:

"Ez dimînim, ezê bimînim, bimîne."

Çawan me zanibû ku ev lêker di van veguhastinên çûyî de, ji "mandin"ê ye, ne ji "man"ê ye?

Rêzaneke veguhastinê (kêşanê), dibêje: Çi lêkera bi xurdepaşa (parkîta), "and-in" dûmahî bibe, di veguheztinê de (nuho, paşê fermanî), bi "in"ê kuta dibe.

Wekî: "Kîşandin; ew dikişîne, nivî-

b

şeya "zade", yan jî "zad", di kurdî û farisî de bi kar tê û di ferhengên wan de jî peyvê cihê xwe girtiye. Ev bêje xwerû ye, ne ku ji "za+de" hatiye. Di farisî de jêderka vê peyvê lêkera "zaden" e, bi wateya "zan", "zayîn"ê ye. Ev jêderk di kurdiya kevn de hebû. Niha hatiye jibîrkirin û gotina "zade", "zad" ji ber maye.

sandin; ez dimînim û mandin; tu dimîni."

Xwarza:

Her wekî ku mamoste Zana gotiye, peyva "xwarza", peyveke hevedudanî ye, ji "xwar+za" pêk hatiye.

Bi şeweyekî gelemperî (teyavî), ev gotina ku me der barê peyva "xwarza" de got, rast e. Lê, bi hûrbîni, em dikarin bibêjin:

a) "za", di koka xwe ya resen de "zê" ye, wekî ku me di babeta "birazê" de rave kir. Heger "za"ya ku bi peyva "xwarza" re, li herêmeke Kurdistanê hatibe xebitandin jî, herî dê şasiyeke gelêrî be, bi devokî ewê ji "xwarzê" zî-

virîbe "xwarza". Eger na..., ka bi çi zane ev gotin saz bûne: Xwarza+min, bûye xwarziya min, Xwarza+min, bûye xwarziyê min?

b) Ev peyv "xwar", rast bi wateya "xwişk", "xweh" ê hatiye, lê bi tenê xwe, wekî hemwateyên xwe, nayê xebitandin. Ango, nayê gotin, "min xwarra xwe dît", wekî ku em bibêjin "min xwişka xwe, yan xweha xwe dît". Çima?

Ev peyv di kurdiya kevn û farisîya kevn û nû de jî "xwahr" bû. Di kurdî de, kîta "-he", ji "xwahr"ê ketiye, di farisî de wekî xwe maye. Ev hawayê guherîn û sivikbûnê, di navbera zaravên kurdî de jî, heye. Hindêk, peyvên resen, di zaravayekî de wekî xwe mane, di zaravekî dîtir de sivik bûne.

Wekî: Lêkera kurdî ya kevn "kirin", di soranî de wekî xwe maye, di kumançî de, bûye "kirin". Her wiha jî, "xwardin" û "vexwardin" di zaravê soranî de, beranberî "xwarin" û "vexwarin" di zaravayê kurmançî de...

Kengê:

Li gorî şîrovekirina mamoste Zana, bêjeya "kengê", ji "çi" û "heng"ê pêk hatiye. Ev dahûrîn, çi dirust be û çi ne dirust be jî, herî diviya ku Zana ew têkiliya danganî (fonetîkî) ku di navbera "çi"yê û "k" ya destpêka "kengê" de

berçav bikira. Ango, ji me re bigot ka çawan, di vê hevkeşeya jêr de "çi" bûye "k".

Çi + heng = Keng ??

Bêguman, ji bo zimanekî wekî zimanê kurdî, ku tu kar jê re nebûye, ne bes e ku em bibêjin di vê peyvê de "çi" bûye "k" û di wê de "j" bûye "ş", bêyî ku em çawaniya wan guherîn û bûyînan bi hûrbîni ronî bikin..!

Ji bilî van têbînîyên ku me der barê her sê bêjeyan (birazî, xwarza û kengê) de berçav kirin, gotara mamoste Zana Farqînî, zelal û cih girtî ye.

Mixabin, min xelesa yekem, ji gotarê nedîtîye. Hêvîdar im rojekê wê bibînim.

Li vî welatî aşîxwaz

ji şerxwazan bêhtir in

Eşber Yağmurdereli ji herdu çavên xwe mehrûm e lê rewşenbîrekî têrgihîştî ye. Xwedî zanîn û kultureke kûr e û tevî her tiştî jî, ew ji bo mafê gelê bindest milîtan e, ji bo aşîyê şervan e... Ji temenê xwe çardeh sal di hepsê de derbas kiriye. Efûya dewletê qebûl nekiriye. Hevalê me RAHMÎ BATUR digel wî li ser jiyana wî û çalakîyên wî yên ji bo aşîyê peyivî.

Cawa kû tê xuyan hûn, li vî welatî di warê rewşenbîriyê de yek ji wan kêr kesên kûr û xwedî zanîna fireh in. We bi vî halê xwe, çawa xwend û xwe anî vê merheleyê?

● Siûdeka nîfşa min hebû: Di destpêka salên 60'î de dema me dest bi xwendina zanîngehê kir, kar û xebatên rewşenbîrî pir û xurt bûn. Dûmahîka wê nîfşî îro bi navê "nîfşa 68'an" tê bibîranîn. Û ji aliyê din ve, ji aliyê malbata xwe ve jî ez xwedî siûdekê bûm; hunermend û siyasethunên malbata me gelek bûn. Hema bibêje di malbata me de her kes xwedî kitêb bû.

Rewşa malbatê çi feyde da we?

● Ev tê vê maneyê: Dema em ketin nav çepgiriyê, em xwedî fikr û kulturekê bûn. Ew kultura burjûva bû. Pir-hindik di destpêka salên 60'î de derdorên rewşenbîrî yên dinyayê çî dixwendin, li ser çî nîqaşê dikirin, me jî ew dixwendin û mijara nîqaşên me jî eynî bû. Çepgirîya me bi zanîna dest pê kir, ne ku atmosfera siyasî tesîr li me kir, an jî bi cihgirtineke "hasbelqeder" ya di nav rêxistinekê de em bûn çepgir, her tişt bi zanîna çêbû. Yanê em fikrên çepgiriyê ne ji argûmanên rêxistinên hîn bûn. Heta em gihîştine vê merhaleyê, em di nav lêkolîn, nîqaş û fikrên dorfireh re derbas bûne. Ji ber vê ye ku nîfşa min îro pala xwe daye fikr û kultureke qewim. Û dema mirov têkoşîneke siyasî jî tevî vê rewşê dike, mirov bi zanîna dimeşe, şiverê (averê) nabe...

Li gorî we di nav çepgirîya dinyayê de çepgirîya tirkî xwedî cihêkî çawa ye?

● Çawa ku li Tirkîyeyê pêşveçûnên kapitalîstî ji sedsala 19'an û vir de dest pê kiribe, bi sazî û bi şeklî tîkîliyên xwe ye derve çêkiribin, çepgirîya Tirkîyeyê jî bi derengî jî be, pêşveçûnên dinyayê şopanîne. Çepgirîya dinyayê li ser çî nîqaşê bi-

kira, li Tirkîyeyê jî nîqaş li ser eynî tiştê bû. Yanê çepgirîya Tirkîyeyê tu car li derveyî çepgirîya dinyayê nema, jê cûda nebû.

Ev rewş hem ji bo me bû siûd û hem jî bû bêsiûdî. Ji me re bû sebebê tiraliya fikir. Lêkolînên li ser taybetiyên Tirkîyeyê li paş man, çenebûn...

Li gorî îdeolojiya çepgiriyê, lazim e ku tîkîliyên herî xurt ew bi jar û bindestan re çêbikin, lê diyar e ku nîkarin wekî burjûvazî jî bi jar û bindestan re tîkîliyan çêbikin, çima?

● Sebeb di dîroka çepgirîya Tirkîyeyê de ne... Li gorî taybetiyên pîrsgîrêkên Tirkîyeyê program çenekirine. Hinek xebatên taybetî çêbûne, mîna yê Hikmet Kivîlcîmlî û Mihri Bellî. Lê ji bo afirandina siyaseta aktûel û piştgirî û alîkariya gel, ke- da van kîsan tîrê nekiriye...

Çepgirî, tiştên ku lazim e bikin, nakin. Yanê ku di nav wan de rewşenbîrekê hebe, lê xwedî dernekevin, wî rewşenbîr nahesîbînin, kengî ku sistem lê xwedî derkeve û bibêje. "ew rewşenbîrekî çepgirîya e" wê çaxê çepgirî çavên xwe vedikin... Çima wisa ji xwe bêbawer in?

● Ji ber ku çepgirîya Tirkîyeyê tu carî li ser piyên xwe nesekekiye û rêxistinîya

xwe neafirandîye, ji xwe ne bawer e. Ji ber vê yekê ye jî ku nêrînen wan bi nêrîna çîna serdest qirêjî bûye... Pîrî car bi nîrx û nêrînen wan dilivin. Ji ber vê ye ku ev nakokî derdikeve. Prensîbên xwe yên realist neafirandîne, bi prensîb û pîvanên dijminên xwe tevdiagerin.

Tevî berxwedan û têkoşîna xwe jî di warê fikr û ramanên de nekarîne ji çorçoveya sisteme derkevin...

● Dîroka rewşenbîrîna Tirkîyeyê kêr û zêde, dîroka rewşenbîrîya dewletparêziyê ye... Ku dewlet li gorî hinek pêwîstiyên xwe ber bi demokrasîyê ve gav biavêje, rewşenbîrî jî bi pêş ve diçin, lê ku ber bi paşverûtîyê ve here, rewşenbîrî jî paşverû dibin.

Tiştêkî din jî bala mirov dikişîne ku ji nava refên Refahê rewşenbîrîna xwedî zanîna kûr û fireh derdikevin. Ev di nav çepgiriyê de kêr bûye û her ku diçe jî kêr dibê, çima?

● Rast e. Ev bi awayekî giştî girêdayî ye bi rewşa çepgirîya çîhanê ve, bi taybetî jî girêdayî ye bi dîroka çepgirîya Tirkîyeyê ve...

We demêke dirêj jî temenê xwe di hepsê de derbas kiriye. Li girtîgehê jiyana çawa ye, wext çawa derbas dibe?

wa ye, wext çawa derbas dibe?

● Jiyana li girtîgehê zor e. Lê îmkân û siûda mirov heye ku jiyana girtîgehê bikaribe xweş û baş bike. Ev hinekî di destê mirov de ye. Ger dema hûn hêj neketine hepsê, we mûhasebeya di nava xwe de temam kiribe, we çîhê xwe di dîrokê de hilbijartîbe, we bi zanîna û xwestek ev rê hilbijartîbe, hemû îmkânên ku hûn bikaribin jiyana girtîgehê biguherînin di destê we de hene. Lewrê azadî di dawiyê de aşîya derûnî ye.

Bi piranî yên derve wisa dizanin ku jiyana girtîgehê tim mat e, li wir jî jiyana tim û tim xemgînî difûre. Gelo ev nêrîna rast e, jiyana girtîgehê her xemgînî ye?

● Ev nêrîneke şaş e... Jiyanêke trajîk e, lê wekî ku ji derve ve tê xuyan jî trajîk nîn e. Belkî ji derve zêdetir di jiyana girtîgehê de pêkenîna heye: Hesreta wir jî, xemgîniya wir jî, ken û şahîya wir jî, ji ya derve kûrtir û xurtir e...

Çawa min bihistiye li wir we bi fotbûlê jî listiyê û hûn di parastîna kaleyê de serkeftî bûne!..

● Ev jî ku derket? Li girtîgehê jî ber ku "havalandîrma" biçûk in, kaleyên mînyatur çêkiribûn, jixwe hejmara listîkvanan jî, ji dehan derbas nedibû. Carinan kursiyek datanîn nav kaleyê, ez diçûm (cixareya min di devê min de) rûdiniştîm û min kalevanî dikir... Ji ber ku kale biçûk bû û gewdeyê min jî gir bû, dema ez rûdiniştîm çîhê ku top tê re bibore, nedîma, top li min diket û bi şûn ve vedigerî. Tabî jî ber ku ez di kaleyê de bûm listîkvanan bişid li topê nedixistin û me zora yên li hemberî xwe dibir. Mesela carekê me şeş gol avêtin, ew sifir bûn. Yanê ez kalevanê herî baş bûm!...

Girtiyên PKK'ya çawa bi topê difîstin? (dikene, naxwaze bibêje, lê em îsrar dikin)

● Berpirsekî PKK'ê, dema hate hepsa ku em lê diman, ji hevalên xwe re gotibû: "Dema hûn bi topê difîzin, divê hûn teza-hûrat û qîreqîrê nekin." Rojekê li girtîgehê bédengîya mirinê hebû! Min meraq kir ji hevalan pirsî:

—Çî qewimiye, ev bédengîya çî ye, qey yek miriye?

Bersiva min dan:

—Na, kes nemiriye. Apocî bi topê difîzîn!

Em hinekî jî lê zêde dikin ha!

Serpêhattyê wê yên li ser girtîgehê, yên li ser jiyana girtîgehê nîn in?

● Gelek in, bi sedan, bi hezaran... Û tev jî li ser bûyerên pêkanîne ne, aliyên din li gorî wê jiyana normal bû. Hewce

nabînim van bibêjim. Îşkence, êş û jan... Li ber mirov kuştin û idamkirina hevalên mirov... Ev wekî encama jiyana girtîgehê tene xuyan.

Hûn li çend hepsan razane?

● Ez bijmêrim: Bursa, Samsûn, Trabzon, Amasya, Semsûr (Adıyaman), Diyarbakir, Mêrdîn, Sînop, pişt re dîsa Samsûn û ji wir jî careke din Bursa. Piştî ku ez du salan di girtîgeha "E-Tîpî" de mam, "Özel Tîpî" vebû, ez xistim "Özel Tîpî" û ez ji wir tahlîye bûm. Vê cara dawîn jî ku ez hatim girtin, di Hepsa Ümraniyeyê de razam.

Ku ez ne şaş bim beriya ku hûn ji hepsê derkevin, Özal ji we re xeber şandibû, gotibû: "Eftiyê bixwazin, em we derxînin û hûn jî bibin Mandelayê me", we bi çi awayî bersiva wî dabû?

● Ez bi şeweyêke ne adîl hatim mehkemekirin û jixwe hêmu kesên ku di dema 12'ê Îlonê de hatin girtin, ne bi şeklekî adîl hatibûn mehkemekirin. Piştî ku di navberê de sal derbas bûn, rewşa min bala rêxistinên sîvîl yê dînyayê kişand, ez ketim rojeva Parlemantoya Ewrûpayê û yê AI'yê (Amnesty International). Özal berî ku here Rêxistina Hevkarî û Ewletiyê ya Ewrûpayê (AGIT) dixwest ji wan re jestekê bike. Serokê Parlemantoya Ewrûpayê hatibû ziyareta min. Dixwest bi berdana min vê jesta xwe bike, lê ji bo vê jî, ji ber ku min ceza xwaribû, diviyabû min bi daxwaznameyekê daxwaza xwe niyaz bikira, bigota ji ber çavên min, min efû bikin... Min bersiva qasidên Özal wiha da: "Mandelayan gel diafirînin, ne dewlet. Ez nabim mirovekî ku dewlet wî mezin bike û li gorî menfaetê xwe bi kar bîne. Ku hûn nemû girtiyên siyasî berdî, ezê daxwaznameyekê wisa binivîsim, lê ji bo xwe tenê na..."

Li derve cudabûnên di navbera rêxistinên de tûj in, li girtîgehê jî wisa bû, an hinek nermtir bû?

● Jiyana hundir cuda ye. Mirov dikare li derve xwe, rastiya nava dilê xwe veş-

re. Lê li hundir riya veşartinê tune ye. Du xet hene: Xeta teslîmiyetê û xeta berxwedanê... Lazim e tu ji van her du xetan, bidî ser yekê û te da ser kîjan xetê, tu bi insanên riya wê xetê re li hev dikî, di navbera te û wan de wê gavê têkiliyêke germ çêdibe...

Hûn berdevkê komîteya aştiyê ne: Vê xebata aştiyê çawa dest pê kir, we çawa tê de cih girt?

● Di dawîya tîrmehê de ku dawîya ro-

Çepgiriya me bi zanî dest pê kir, ne ku atmosfera siyasî tesîr li me kir, an jî bi cihgirtineke "hasbelqeder" ya di nav rêxistinekê de em bûn çepgir, her tişt bi zanî çêbû. Yanê em fikrên çep- giriyê ne ji argûmanên rêx- istinan hîn bûn.

Jiya mirinê hat, Tirkiye bi carekê kete nav hewayêke din. Psîkolojiya ku lobiyan şer li ser gel kiribûn serdest hinekî şikest. Û diyar bû ku li vî welaî aşîxwaz ji şerxwazan gelekî zêdetir in. Li ser vê yekê, em fikrîn ku bi vî dijî eniya şerxwazan lazim e ku em eniyeke aştiyê vekin û me wekî şekil jî ev kampanyaya înzeyan munasîb dît.

Yên şerxwaz jî dibêjin, em aştiyê dixwazin! Dibêjin em yê li dijî xwe tev bikujin, bila aşî çêbibe!

● Erê... Ev jî aşîxwaziya qirêjî ye.

Çawa ku tê xuyan dewlemendên mezin ji xwe didin aliyê aşîxwaziyê. Hûn vê çawa dinirxînin?

● Yê wan jî li gorî wan, sebebê wan hene. Lazim e ew bi xwe sebebên xwe diyar bikin. Lê li gorî ku tê fêmkirin, yê wan jî pirsgirêkên wan ên aboriyê hene. Ji ber şer bazara wan teng dibe. Li gorî min se-

beba yekemîn ev e. Ya duyemîn jî, li gorî min ew e ku naxwazin çavkaniyên aboriyê di vî şerî de berhewa bibin, dixwazin ku ji wan re bimînin. Ji bo vî jî aştiyê dixwazin. Li gorî daxuyaniyên fermî salê 10 milyar dolar li vî şerî diçe... Ê ku ne ji vî şerî be, wê pîraniya vî pereyî wê bikeve bêrika van dewlemendan. Aştîxwaziya wan ji ber vê yekê ye.

Burjûvaziya tirkan li ser dewletê ne serdest e, rewşa wan cuda ye. Li gorî we, ev êdî hewl didine xwe ku li ser dewletê bibin serdest û gelo wê serfiraz bibin?

● Rast e. Burjûvaziya Tirkiyeyê cuda ye. Ne bi berhem û afirandinên xwe mezin bûye. Bi her tiştê xwe, bi hebûna xwe jî ji dewletê re deyndar in. Yanê ji ber ku bi alîkariya dewletê qezenc kirine, serê wan li ber dewletê tewandî ye. Nikarin dengê xwe zêde bilind bikin... Ya duyemîn li gorî min muhîmtir e. Ji ber ku burjûvazî ne bi hêza xwe mezin bûye, yanê demokrasiya xwe ne bi xwe afirandiye, di nav civakê de li gorî menfaetên xwe jî nikare helwesta xwe diyar bike. Li devê dewletê dinêre. Demokrasiya burjûvazî jî saz nekirine. Lê xuya ye demokrasiya burjûvazî berî her kesî ji wan re lazim e. Divê daxwaz bikin.

Baş e wê bikaribin serfiraz bibin? Herketa Cem Boyner li ser vî esasê derketibû...

● Serfiraz nebû... Wisa diyar e ku di vî demê de, sazkirina demokrasiya burjûvazî jî maye li ser milê gel, maye li ser milê çîna karkeran...

Li gorî we wê ev hevîr hej bikaribe çiqas av hilde? Yanê aboriya vî welaî wê heta ku derê barê vî şerî hilgire?

● Wekî ku behrê xuyayê xuya dike. Ez zen nakim ku wê xerabî şens û siûda wan hebe. Lê dewletê xwe bi rengê wisa angaje kiriye ku ji xwe re rîya manevrayê jî nehiştiye. Ancax bi tîra derve mirov dikare wê tevî pêvajoya aştiyê bike... Wan bi xwe re li pêşiya xwe girtine.

EŞBER YAĞMURDERELI

Çawa ku ez dizanim, li gorî ku ji min re gotine, ez di sala 1945'an de li navçeya Etzeromê ya bi navê Tortumê hatime dinyayê. Tortum bajarekî biçûk bû. Min li wir dest bi dibistana seretayî (ilkokul) kir û min ew li wir qedand. Ez di 11 saliya xwe de bi mûnasebeta qezayekê ji çavên xwe bûm... Piştî ku du salan em li dî tedawiye geriyân, min li Enqereyê di dibistana koran de dest bi xwendinê kir. Min dibistana navînî (Ortaokul) li wir qedand. Min li Bursayê kolej xwend. Di sala 1964'an de jî min li Enqereyê dest bi xwendina hiqûqê kir. Piştî ku min ew der qedand, li Zarîngeha Hacettepeyê min di warê felsefeyê de dest bi xebata doktorayê kir. Di sala 1973'yan de ez jî aliyê Ihsan Doğramacı ve jî

wir hatim qewirandin. Min li hêla Behra Reş dest bi ebûqatiyê kir...

Di sala 1978'an de ez li Bursayê bi 10'ê aya damezirandina rêxistineke îlegal û serokatîya wê hatim girtin. Ez hatim mehkemekirin, pêşî cezayê îdamê dan min, pişt re ew zivirandin cezayê sermedî (müebed).. Çardeh sal ez di hepsê de girtî mam.

Piştî ku ji hepsê derketim, min dîsa dest bi ebûqatiyê kir. Li ser axaftineke min a di xwepêşandaneke IHD'ê de dîsa ceza dane min, dîsa ez girtim, avêtim hepsê. Ez li ser madeya 8'an hatibûm girtin. Ev qanûn ku hate guherîn, cezayê min jî bîst mehan dakete deh mehan, ez derketim. Lê ji ber ku min "sûcê" xwe dubare kiriye, dixwazin înfaza cezayê berê jî bi min bidine kişandin. Vê gavê dosyaya min li Dadgeha Bilind (Yargıtayê) e, ku were îhtîmaleka mezine wê careke din min biavêjin hepsê û wê vî carê min 23 salên din di hepsê de bihêlin...

Sirûdeke derenghatî

Royarê Amedî, di sala 1959'an de li Amûdê hatiye dinyayê. Dîwaneke wî ya bi navê "Xwîna Kewan û Siwarên Rewrewkê" di sala 1990'î de li Şamê hatiye çapkirin.

Sirûd,
Li pey sirûdê
Qawan in
Bo asoyên şîni-yên deman
Sirûd,
Li pey sirûdê
Pengav in
Bo hêviyên kulîlkên xeman
Sirûd,
Li pey sirûdê
Awaz in bo vejîna hinavên mirinan
Sirûd,
Li pey sirûdê
Sirûd in bo dildariya hinarikên rûyan

Li te
Digeriyam
Berî zanînen...
Endekoyên hêviyan
Kevirên bendewariyan
Bilbilên hovanan
Li te digeriyan
Li hêlên penaberîya pirsan
Li deverên zarîna bêçaran
Li cografîya dengên dayikan
Li te digeriyan
Di navenda hêz û bihnên gulan de
Di dirêjahîya dil û rewan de
Li te digeriyan

Anahîta derdên çivîkên şahiyên vemirî
Pesndara xewnên pincarên evînen reşgirî
Reng vedane, an agir vedane
Sîtav e, an reng sîtav e
Dîroka gerê ye
Dengê evîne ye
Bêhna mirîne ye
Hişmendîya birîneke vekirî ye
Dîroka mişextiya xewne ye.

Hey lê keçê dilodîne
Min ji te hez kiriye
Bila dilê te, bi min bimîne
Hey lê keçê qonaxdûrê
Min dil heye, dil bi te dim
Lê, bibûre vê qisûrê

Were
Li ser vî dilê reviyayî, hêlîna xwe çêke
Stran bi navên te yên ne yeksan
amade dibin

Were
Bi vî bayê lerizî, dengê xwe, ji kalanê
sîtavê bikşîne û navan bide tîştan

Were
Li ser vê reva berdeyam niştceh bibe.
Û bi şopên leylanan stranên me bidrû
Were

Di vê xwexwîne de, tîpên aramê, ji
xewnîne reviyayî re birêse.

Were
Me Xwedayên xwe, hîn ji bîr ne kirine.
Tu bi qedrê wan û tîştine din kî

Were
Em nêçîrvanên dengên xwe ne
Em asokujên xewnên xwe ne
Were, were
Tu bi Xwedê kî were

Bi awirên te, yên nependî, rolên evîne
yên şkestî

Yeko yeko vedimirin
Hêvî-jî ber xwe ve-di-dêmên buharên.
nehatin de

Dibîşkinin
Asoyên tîştên negotin, bi gelawêjan re
vedibin

Kulîlkên şevnistî, di rêveçûna xewnê
de bêhndar dibin

Were, were
Tu bi qedrê Xwedê û tîştine din kî,
Were

Ji mêj ve, te dinasim
Berî...
Êşê binasim
Te dinasim

Berî...
Lehiyê
Jiyane
Şahiyê,
Evîne binasim
Te dinasim
Berî...

Xwekujiyê binasim
Te dinasim
Berî...

Xwe binasim
Te dinasim
Were, were
Penaberên te

Şînen çarmedorên xwe, ji te re, rêdikin
Bi te, bi te tenê, hêviyên xwe gewde
dikin

Û bi dilbijî, di wan de,
Gevizandî dimînin.

Keskesor,
Bi sîtaviya dengê te,
Xwe li ser omîdên hîn xav radixe
Roj

Li heviya dastana çavpêketinê
Ro lê nema dide şevê
Sirûd

Bi derenghatina xwe
Xwe bi dar ve dike
Were, were

Sirûda derenghatî
Bidarvekirî ye
Sirûda derenghatî

Wate wînda kiriye
Were, were
Ji mêj ve dinasim:

Tu ji min dûr î
Her û her,
Tu ji min dûr î

Tim û tim
Tu ji min dûr î
Lê,

Li dest min tîşt nemaye
Ji bilî vê banga berdeyam

Were, were,
Tu bi qedrê sirûdên
Negotî kî
Were, were

Hêlîn û zivistana tal

Ismaîl Kose di sala 1966'an de li Amûdê ji dayik bûye; gelek helbestên wî di rojname û kovarên erebî de hatine weşandin.

"Diyarî jî bo hêlîn û ezmanekî şîn"

Çiqasî ez li çavên te digeriyan
Dema min nedîtîn,
Zivistana min pir dirêj bû
Çiqasî ez li gavên te digeriyan
Dema min nedîtîn,
Kolanên Amûdê pir dirêj dibûn.
Çiqasî ez li te digeriyan
Dema min nedîtî
Helbestên min pir girîyan

Keçê.. ev barana ji ezman dibare
Tevde ji bona "hêlînek"ê
Di nava dilê min de şîn bê

Çiyayê li bakurê Amûdê dibêjin:
Latê di dilê evîndarê hêlîne de
Tim wê serhildayî bin.
Darên li Deşta Olçiyên dibêjin:
Şaxên di dilê evîndarê hêlîne de
Tim wê şaxdayî bin.
Bihara welatê Cizîrê dibêje:
Şînbûna di dilê evîndarê "hêlîne" de

Tim wê şîn bimîne
Ta dawîya zemîne.

Keçê... Ji gulên çola Amûdê re bêj
Çima tu sozan bi cih nakî
Ger bihara dilê xwe vekim
Gul, çiçek, reyhan, sosin
Tev ji te'r şîn bûne,
Ez tev ji te re me
Tiliyên min ban keziyên te dikin
Çemê evîne nema diherike
Ev çi êş in li min kom bûne
Bablîsok li min dizivire
Gulek tenê mabû

Li qiraxa riya evîna min
Hêlîn li min pirsê evîne bike
Bejna te dibêje tiliyên te qels in
Keçê... tariyê ez kuştimê
Barana zivistana sala 1996'an.
Tevde hêsiyên min bûn
Ez şa nebûm bi şahîya dilê xwe
Darê minî şax nedan di bihara

vê salê de
Laşê min çiqas serma vexwar di
havîna vê salê de
Bablîsokên payizî ez difetisandim
Di zivistana vê salê de
Sal tev li min bû zivistan, di vê
salê de.

Ev sîh sar ez danheva perîka
dîkan

Ta ku min "hêlînek" ava kir.
Xwîn ji dilê min dadiwerve,
Ezê çi bêjim ev-êvar çiqasî sar e
Ez te di bîra xwe de tinim
Rojên "şerîn", rojên "tal"
Ezê bêjim "çola Amûdê"
Çima te hêsiyê min nedan hev
Bêjim "gulfirosan".
Gulên evîna min çiqasî dikin
Ey Xwedê!
Evîniyê ez dawerivandime.

Yazdeh dilop

Li Amedê
Yazdeh dilop xwîn niqutîn
Niqutîn û di mêjiyê min de
war çêkirin

Çilkek girt
Çirika rehên xwîne
Û xwe da pêşîya gola ramanê
Çilkeke din
Xwîn rawestîya
Gol ziwa bû

Ji hêzê ket mêjiyê mir.
Nikare xwedîtiyê bike
Li bedena min
Ketine qelsîyeke bêçare
Lebatên canê min
Nikarin xwe biparêzin

Du çilken xwîne
Xwe berdan ser du çaviyan

Bînahiya min
Çaviyeke min bû reş û tarî
Hat ser çaviya din ewrekî spî
Ez tu tîştî nabînim
Du çilken din
Xwe berdan xwarê
Û herikîn du bîrên min
Hêlîn çêkirin
Di kûrahiya bîrên min de
Ez tu dengê nabihîzim.

Du çilken stûxwar
Daketin çemên bêhnê
Çilkek bû Kela Amedê
Li pêşîya Dicleyê.
Çilkek bû benda avê
Li pêşîya Feratê

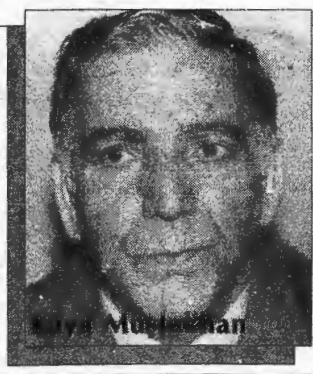
Ez tu bêhnêkê bêhn nakim.
Du çilken dilşikestî
xwe berdan ser behra tehman

Çilkek bû derxûna şana hingiv
Çilkek derxûna kaniya hêsiyên çav,
Ez tehman ji hev dernaxim.

Çilkekê xwe berda ser dilê min
Dilê min şewitî
Dilê min peritî
Dilê min êşîya
Rehên wî xitîmîn
Ez nikarim bîhnê bistînim.
Yanzdeh dilopên xwîne
Tevgera kela min
Dan rawestandin

Yazdeh tîrên ji Zîdana Amedê
Bedena min kirin bêjing
Yazdeh dilopên xwîne
Niqutîn ji yazdeh
Gulên Azadiyê

GIRÊ DERSILÊ

Li navendên çandeyî çalakîyên vê hefteyê.
Li NÇM'a Stenbolê:
20.10.1996 Yekşem
 Ji NÇM'a İzmirê Şanoya Hêvî: "Sîmûrg û Ronahî", saet 14:00
 Yekîtiya Malbatên Mezopotamîyayê. Nimûneyên ji kilera kurdî ya kevnepopî.
 Konsera Koma Çiya, saet 18:30
25.10.1996 In
 Ji hunerên dîbarî filmê belgeyî, saet 18:30
26.10.1996 Şemî
 Bernameya Bibîranîna Cegerxwîn, saet 15:00

Li NÇM'a İzmirê
22.10.1996 Sêşem
 Programa Bibîranîna Cegerxwîn, saet 18:00
 Kes û komên beşdar: Kaya Müstakhan, Koma Agirê Zerdest, helbest: Dengê Bahoz
Li MED-KOM'Ê
20.10.1996 Yekşem Konser: Seîd Yûsif, saet 17:00
22.10.1996 Sêşem
 Ji NÇM'a İzmirê Şanoya Hêvî: "Sîmûrg û Ronahî".
26.10.1996 Şemî
 "Anadille Eğitim" (Bi zimanê zikmakî perwerdeyî), saet 16:30

RÛDAN

YNK hate avakirin

Yekîtiya Nivîskarên Kurdistanê, di 12'ê kewçêrê de li bajarê Kölna Almanîyayê hate damezirandin. Ji bo rêveberiyê jî, komîteyêke ji heft kesan pêkhatî, hate pê. Serokê PKK'ê Öcalan jî mesaj şand û bala nivîskaran kişande ser rola wan û piştgiriya xwe ji bo wan diyar kir.

Pîştî xebateke dûr û dirêj, di 12'ê kewçêrê de li ser banga Komîteya Amadekar, ji her alî nivîskarên Kurdistanê li hev kom bûn û li Almanîyayê, li bajarê Kölnê dest bi Kongreya damezirandinê kirin.

Ji 60 nivîskarî zêdetir nivîskar û rewşenbîr beşdarî civînê bûn. Di kongreyê de, nivîskarên ciwan û yê ku bi temenê xwe ciwanî li pey xwe hiştine, bûne yek û bi şahiyêke mezin, bi dilekî geş kongreya xwe vekirin.

Dilbixwîn Dara, bixêrhatina mêvanan da û hinek agahdarî li ser amadekirin û lidarxistina kongreyê dan. Piştî silav û rêzgirtina ji bo şehîdan, mafê axaftinê ji bo Serokê PKDW'ê (Parlementoya Kurdistanê ya li Derveyî Welat) Yaşar Kaya hate dayîn.

Kaya li ser pêwîstiya vê yekîtiyê bi firehî axivî. Hinek biranînên nemir Musa Anter anîn ziman û diyar kir û got: "Di dilê wî de hesreteke wisa hebû, dixwest bi çavên xwe yekîtiya nivîskaran bibîne, lê belê neyaran nehişt. Dîsa jî wekî ku ew di nava me de be..."

Yaşar Kaya bi bir xist ku "Ji bo yek-kirina xebata nivîskarên kurd, ihtiyac bi damezirandina yekîtiyêke wisa heye. Heya ku em nivîskarên kurd xwe nekin yek, em nikarin li hemberî dijminên xwe jî binivîsin, emê nikarin xizmete mezin bikin. Bêyêkî nabe. Pêşyan jî gotine, di yekîtiyê de quwet heye, di yekîtiyê de azadî heye. Ji bo ku em azad bibin, divê em xwe bikin yek..."

Piştî axaftina Yaşar Kaya, ji bo birêvebirina kar û barên kongreyê diwaneke ji 3 kesan çêbûyî hate pêkanîn. Di diwanê de Selîm Ferat, Abdullah Uzun û Dr. Kemal Mîrewdelî cihê xwe girtin.

Li gorî rojevê Mamoste İbrahim Ehmed, ku nivîskarê herî bi temen bû, wekî ciwanekî rabû ser mîkrofonê û bi kurmancîya jêrê (soranî) dest bi axaftina xwe kir: "Ez niha xwe di nava we de wekî ciwanekî dibînim. Ev gaveke gelekî pîroz e, ji her tiştî bêhtir ihtiyaca gelê kurd bi yekîtiyêke heye. Em qelma xwe bikin yek, em dilê xwe bikin yek û tu caran ji kêmasîyan netirsîn."

Ev yekîti hêviyêke me tîne cih. Nivîskar di civakê de cihekî mezin digirin û roleke mezin dilîzin, em jî lazim e layiqî gelê xwe û welatê xwe bin. Em qelemên xwe bikin yek û jî şer netirsîn. Di şer de jiyan heye..."

Serokê Komîsyona Çand û Hunerê yê PKDW'ê M.E. Pencewînî jî axaftinek li ser Yekîtiya Nivîskarên Kurdistanê pêşkêş kir.

Di axaftina xwe de Pencewînî diyar kir ku, hemû nivîskarên Kurdistanê xwe bigihînin hev û bibin xwediyê vê yekîtiyê. Berpîrsên yekîtiyê jî divê xwedî li nivîskarên Kurdistanê derkevin.

Ji Tirkiyeyê Ragıp Zarakolu hatibû dawetkirin û wî jî axaftinek pêşkêş kir. Di axaftina xwe de Zarakolu silavên İsmail Beşikçi û Ayşe Zarakolu ku ji ber bîr û baweriyên xwe di zindanên Tirkiyeyê de girtî ne, ji kongreyê re pêşkêş kir. Her wiha pîrozbahiyên Serokê Giştî yê İHD'ê Akın Birdal jî anîn ziman.

Wekî din jî nava platformê jî gelek nivîskar wekî Abdurrahman Durre, A. Haydar Celasun... axaftin û pîrozbahiyên xwe pêşkêş kirin.

Li aliye din bi dehan mesaj ji gelek nivîskar, sazîyên çandî û hunerî ji welatê jî derveyî welat ji kongreyê re hatin şandin, ji van mesajan hin jê ev in:

Yekîtiya Nivîskarên Kurd li Ermenistanê, NCM, Enstîtuya Kurdî li Stockholmê, Enstîtuya Kurdî li Stenbolê, Rojnameya Azadiya Welat, KON-KURD, Kovara GZING, Akademiya Kurdî, Kovara Lales, Rojnameya Özgür Politika, Kerim Husamî, Cemşîd Heyderî, Zana Farqînî, Nijad Yaruk, Beyhanî Şahîn, İsmail Göldaş, Serokê PEN'a Kurdî Huseyn Hebeş, Prof. Manwêl Hesretyan, Prof. Şeref Aşîryan...

Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan jî mesejêke dirêj ji bo kongreyê şand. Mesaj ji dengê Öcalan ku bi telefonê hatibû girtin hate pêşkêşkirin.

Di meseja xwe de Öcalan, piştgiriya xwe ji bo nivîskaran diyar kir û wiha got:

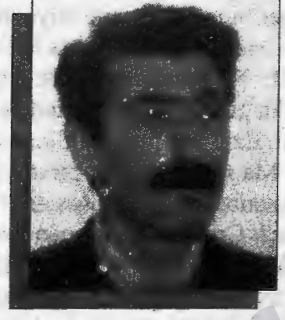
"... Heya niha nivîskarên kurd rola xwe baş nelîstibûn, ez bawer dikim piştî vê yekîtiyê hûnê rola xwe baş bilîzin, imkan jî ji berê bêhtir hene. Eger hûn bi cesaret bixebitin, hûnê di dema pêş de nivîsên mezin, romanên mezin û her tiştê mezin-bidin gelê xwe. Wê demê hûn dikarin bibêjin me jî ji bo gelê tiştê kir. Emê jî, hûn çî ji me bixwazin, eger hûn dirust bixebitin, emê heya dawiyê alîkariya we bikin... Li dawiyê ez silav û hurmetê xwe ji we re dişînim û serkeftinê jî we re dixwazim."

Destûra ku Komîteya Amadekar amade kiribû hate xwendin û munaqesekirin. Di dawîya kongreyê de jî komîteyêke ji 7 kesan hate hilbijartin. Û bi hêviya serkeftineke mezin dawî li kongreyê hat.

AZADIYA WELAT/ KÖLN

TİŞK

LERZAN JANDİL

Azadiye û îşkence

Sebeta ke welatê ma de û dinya de rojevî zaf rew vurînê, mordem nêşikîno ke angore rojeve nivisan binivisno. La belê wunciya (tiya) jî ez wazena meselaya azadiye û îşkenceye (şasetû) ser ro bivinderî.

Çinay re yan jî qeyî azadiye û îşkence? Davîste roje naye ra ver mi yew vengûvac heşna. Angore nê vengûvacî kesane filîstîniyê ke ênê guretene hetê polîsê filîstîni ra îşkence vînenê. Yanê polîsê filîstîni ere şarê xo îşkence keno.

Ma şarê filîstîni kam o? Bêguman şarê filîstîni, şaro ke ebi seran hemverê îsraîlî şer kerdo û keno, wo. Şarê filîstîni seba azadiye, seba haştiye (aşitiye), seba xoseriye, seba bîr û bawariya xo hemverê koledaran, hemverê îşkence, zulm û zordariye şer kerd. Her çîqa ke ewro wayirê welatêde xoserî niyo jî, zê verî tam binê koledariye de jî niyo. Angore xo tenê heqê xo guretê xo dest, otonomî bo jî wayirê înstîtusyonanê şarî yo. Nê înstîtusyonan ra yew jî monopolê şidet û qiweta çekî ya, yanê polîsê.

Kesê ke ewro polîsê, ebi qançurê (bac) şarê filîstîni ênê weyî kerdene. Wunciya nê polîsan jî seba azadiye, seba haştiye, seba xoseriye, hemverê koledaran, hemverê îşkence teba şarê xo şer kerd. Yanê nê jî şervanê azadî û haştiye bî. Kam zano, belkî serê yan jî di serî naye ra ver nîna yanê qurban û polîsî piya tê kaleke de hemverê koledaran şer kerdo. Yan jî piya îşkence, zulm û zordariye diya, piya zere de mendê.

Ma qey se bî ke, nê şervananê azadiye ra polîsê ke îşkence kenê vejîyayî?

Ez bawer kena, ebi yew nivîsî cewabê na perse dayene gelê zamet o. Çimke sebebe na yewe ne teyna politikaya dewleta filîstîni ya otonomî ya, ne jî şert û şurtê, ke şarê filîstîni tede rê, wê.

Na taye jî şexsiyet û kesîtiya nê kesan ra girêdaye wa. Ez na derheq de balê wendoxî oncena karê sosyol psikolog Stanley Milgramî. Angore bawerîya mi Milgramî na derheq de xêlê çiyî kerdê zelal. Çiyo ke zelal niyo, o wo, ke ma -şarê ke seba azadî û haştiye şer kenê- domananê xo angore na zanayenê perwerde nêkenime, yan jî nêwazenime perwerde bikerîme.

Verde şarê filîstîni, çimke na prohlema dînan êsîa, bado jî şarê bindestî yê binî, ganî bingê kesîtiyanê ke îşkence kenê, wete ra wedarê. Seba naye jî hemverê kesîtiyanê cêrêna şer bikerê, domananê xo angore perwerde bikerê.

Verê kesan yan jî kesîtiyanê otorîtan vile ronayene. Hemverê şenikiyan wayirê verhukman biyene, wayirê toleransî nêbiyene.

Zaf zêde girêdayîye normanê grupe biyene. Wete ra wedardayena yan jî perwerdekerdena çîyanê "hemverê morali" de zaf ekstrem biyene.

Wetê eleqayanê mordeman de tendensê bêşexsiyete musnayene. Eke niya nêbo, zê meselaya newiye, nameyê filîstîni û nameyê tirkiye hetê AI (Amnesty International) ra piya êno vatene. Gani îşkencekerdene seba yewî ra yanê Tirkiye ra edet biyene, la belê seba filîstîni tomete biyene. Çi şerm o, ke ewro îşkencekerdene seba hurdmîne biya edet.

Di taya germ de

**Ma ne şerm e ku piraniya we dibin hevalbendê
Roma Reş di vî karê kirêt de? Çend televizyonên we hene?
Çendên tirko bi xwe hene? Hûn çawa wek mirovan
dikarin li rûyê hev binêrin?**

Min bersinga xwe tijî kevir kiriye, çavên min sor bûne, kef û kinc bi devê min ketiye, wek lokê devihê, gava hiç dibe, li min hatiye.

Çawa ez har nebim û ev zilm, ev bêbextî, ev xwe-xapandin û ev derewên eşkere ku bêşerm û bêfedî tîn belavkirin.

Çi bi vê dinyayê hatiye? Min çiqas çavê xwe gerandin, pirtir ji kevirên Qudsê, ku niha serhildana diduyan lê dest pê kiriye, nedîtî, ku ez têrî xwe bidim hev. Min êrişa xwe ya pêşî berda ser çend kesên nêzikî xwe, ji bira û kurapan. Hinek ji wan ta bi guhên xwe, di nav xwe-xapandinê de teqimî bûn.

Her tişt bi destê Amerîkayê ye û wê kiriye ku bi serê xwe dewleteke kurdî çêbike. Bush, bēyî ku here hecê, bû hecî, Clinton di rê de ye ku bibe pêxember û Şalyarê (wezîrê) Amerîkayê yê Derve Christopher, jixwe kevoka aştiyê ye.

Erê çima dixwaze li başûrê Kurdistanê dewletekê çêbikê û li Bakur, teknolojiya herfî modern û pêşketî dide tirko? Ma ew jî ne kurd in?

Berî ku ez keviran biavêjim wan, wan guh dabû peyva berdevkê Wezaretê Derve ya Amerîkayê, ku gotibû: "Em dê parastina xwe ya şer li ser bakurê Iraqê rakin."

Jixwe ev pênc sal in ku optimistên (xweşbînên) me li bendê bûn, ku xeta parastinê ji 36'an bînin 35'an. Pêxemberê di rê de ji xwar ve ji 32'yan anî 33'yan. Diyar e çavên Kuweytê û yên siûdiyan ji yên me hê reştir in.

Mirovên min, ji min baştir dizanin ku ev eynî ew kar e, yê ku Kissinger di sala 1975'an de pê rabûbû.

Kûrbûna birîna piştê hê ne xuya ye. Hêvî ew in ku ne kûrtir be ji ya sala 1975'an.

Piştî Kissinger, Christopher jî here û Milyaketo were, ew dê her xwediyê vê bîr û baweriyê bimînin.

Civîna Şalyarên Derve yê Ewropîyan, li Luksemburgê hatibû hev.

Min ji pêş hemû hevalên wî ve, bi pêsîra John Major girt û hejand: "Xwediyê kevntirîn parlamentoyê li dinyayê, parêzê mafên mirovan, rêzdarê gotina rast a bîr û baweriyê! Ma vê carê "Zeyneba Zer" çî ji te re anîbû?"

Hê min sînga wî bernedayî min çavên xwe li Şalyarê Derve yê Belçîkayê gerand. Ew ji bin xwe sil bû. Bêpêjn dixwest ji wir bireve.

Hey bêbext, ma te ji kurdan pê ve kes nedît ku tu bibêjî "Ticaretê namûsê dikin, jinan difiroşin". Lawo em çil milyon in, çil milyon. Eger her yek ji me rojê yek markî bide, dike çil milyon, hey sêwî kurê sêwîyan. Erê rast e hê jî,

ji tevgerên me kurdan bi xwe hene, ku bîr li vê nekirine û ji vê hêza xurt qezenc nedîtine, lê hûn bi hemu zîrekî û fêrbaziya xwe ma rast e hûn nizanin pereyên me ji ku tîn?

Eger bi pereyan tenê bûya, me dikarî deh Med-TV'yan peyda bikira.

Min bi bestika Şalyarê Derve yê Belçîka girt û serê wî gihand ber ê John Mojar. Ez li yê mayî fetilîm û min got:

Ma ne şerm e ku piraniya we dibin hevalbendê Roma Reş di vî karê kirêt de? Çend televizyonên we hene? Çendên tirko bi xwe hene? Hûn çawa wek mirovan dikarin li rûyê hev û din binêrin? Balona we, ya ku hûn bi gotinên qelew wek demokrasî, mafên mirovan û azadiya ramanan, her-roj pifê didin, ha wext e biteqe. Bi rastî Med-TV, ya ku dê bihêle dengê bombeyê ji teqandina vê balonê were. Bêkêmasî rastiya we ji gelê me re dê diyar bike.

Jixwe, ji ber vê yekê ye ku hûn her gav û dem dixwazin devê wê bigirin. Devê wê jî, devê çil milyon kes e. Lê ev dev êdî nema tê girtin.

Ev zimanê ku ta niha hemû şanikên wî nixumandibûn, roj bi roj, zingara xwe diavêje û dest pê kiriye riyên nû vedike û bi dehan inisiyatîfên cuda cuda peyda dike. Bi ser me de bes werin, nehêlin kêr bigihêje hestî. Heta ji me tê em penga li ber kombûna hestên xwe radigirin. Nehêlin pêl xurttir bibin û ev peng biteqe.

Şepa ku hingê rabe, kes dê nikaribe li pêşberî wê raweste.

Bi vê hêrsê ez ji hundir derketim û min berê xwe da redaksiyona kovara "X"ê.

Min datayên (komputer) wê dan ber keviran. Çend kesên ku li wir hebûn çavên wan man ziq û bi kursiyên xwe ve man girêdayî. Wan ez nas kirim. Hin bi hin ew ji dilehiya xwe derketin.

Berpirsê wê bi ser min de hat û got: "Çi bi te hatiye? Tu din bûyî?"

"Na, ez ne din im û ne jî şaş im. Ez nema dikarim vê bêinsafiya we daqurtînim. Roj nîn e ku bi dehan bûyer li welatê te naqewimin.

Li vê Ewropayê jî. Dev ji şerê ku di her quncikê welêt de tê ajotin (ku bi hezaran gund tîn valakirin û şewitandin, bi milyonan kes tîn koçberkirin, bi hezaran kes dikevin birçibûnê li seranserê zindanan dijmin de) berde. Dev ji van tevan berde. Li vê derê, li pêş çavên te diqewimin, (na bibûre, tu qet naçî wan deveran) tu, xwepêşandanên bi deh hezaran kes di televîzyonên almanî, îtalî û frensî de, dibînî.

Tu li festîvalên ku bi sed hezaran kes tê de dicivîn temase dikî (tevî ku ji sedî sed tu di wan de jî qet cih nagirî)..... lê ne hum û ne gum.

Ji devavêtinê re, qebqeba te ye. Çima di warê din de ziman di devê te de dibe gulok? Ez dikarim çavan li vê bêdengiya te bigirim, lê ev bêdengî, ev bêhiş û kirênî ya beramberî girtin a Med-TV'yê, di gewriya min de naçe xwarê.

Hey malwêran, ma kurdek dikare vê daqurtîne?

Tê bîra te sersala 1990'î, katê min serek li te da? Hemû kenalên televîzyonên tirkan; hemû rojname û kovarê wan (ger bi rovîti û gemarî be jî) li ser bi sedan bûyer û serhildanên welêt diweşandin û dinivîsandin. Wê katê, li mala te çend hejmar ji rojnameya "Tevger" ê li ser maseyê li pêşiya te bûn. Min çend rûpel ji wan vekirin..... ne his, ne kir. Hingê jî heşt rêxistinên bakurê welêt xwe kiribûn yek û navê "Tevgerê" li xwe kiribûn. Di hemû hejmaran de li ser başûrê welêt (ku tu jî dizanî wê demê çiqas kerbûn û bêdengî li wir hebû) hatibû nivîsandin.

Disa ez ne li dij im ku li ser başûrê welêt jî were nivîsandin. Lê, wê demê jî min ji te re got: "Kî xwedan wijdan, dê ji we bawer bike ku hûn bi doza xwe re rast û ciddî ne! Heşt rêxistin ji bakurê welêt in, ku ne bi başî, yan jî bi xerabî li şer parçeyê xwe bi xwe, nanivîsin."

Paş nêzikî heft salan hê ew dîtin û hê ew lebt!

Eger tu di gundekî Jîrkan, gundekî li dora Çiyayê Meleto, li teniştê çiyakî ji çiyayên nêzik Varto yan jî Serdestê Bûyayî, min dê bigota, ev hê jî zingara Mehmetkî û Etmankiyê, Hevêrkî û Dekşûriyê ye. Lê tu di nava nivê pêşketîtirîn teknolojiya ku li ser rûyê cihanê de yî. Tu wê jî bi kar tînî. Ew jî her tiştî bi zelalî li ber te radixe. Dimîne êdî

ku tu destê xwe deynî li ser dil û wijdanê xwe."

Kevirên, ku min li bersinga xwe kom kiribûn, hin bi hin kêr dibûn.

Bi lezelez min berê xwe de studyoya Med-TV'yê. Min çavên xwe li Rotînda û li ... gerand, min her du di jûrekî de zefî kirin. Li dûv hev, min li her yekî ji wan kevirek li hestiyê paqê, ku bi gundîkî jê re dibêjin hestiyê tirê, xist. Qarênî bi wan ket:

Ev jî da ku hûn careke din programên xwe nivco nekin û nebêjin: Mêvane me kurdî nizane em dê bi tirkî pê re biaxivin.

Bi qarîna Rotînda re ez jî xew hilçenîm.

Niha piştî ez ji xew hişyar bûm, hinek poşmanî beramber çend kesan bi min re çêbû. Ez dizanim, ku bîra û kurapan min, dê li min biborin.

Ez qet lêborînê ji John Major û hevalên wî naqxawim.

Ez berê xwe didim hevalên redaksiyona kovara "X"ê û dibêjim:

Li min negirin. Çi tiştê bi zimanê me bê nivîsandin pêwistî pê heye. Nema ew tiştên ku li ser dîrok, ziman, çand, huner û hwd. tîn nivîsandin. Lê gelo di vê dema germ de, di van tengasiyên ku gelê me tê re derbas dibe de, ne girîng e, yan jî ne girîngtir e ku pirê caran li ser êş, zilm û nexweşiyên vî gelî bê nivîsandin?

Ta kengê ev dûrbûna me ji hev û din? Bi hemû hêz, hişyarî û rastiya xwe, ez destê xwe ji te re dirêj dikim.

Ka tu jî destê xwe bide min.

Û niha serhildana diduyan lê dest pê kiriye, nedîtî, ku ez têrî xwe bidim hev. Min êrişa xwe ya pêşî berda ser çand.

Ji cîhana muzîka kurdî du berhemên nû:

'Sazbendo' û 'Îro'

ŞIYAR / Sazbendo

ZÎLAN / Îro

"Koçer Production" du xebatên ji hev cihê pêşkêşî hezkiriyên muzîka kurdî kirine. Yek jê bi navê "Sazbendo" ye ku ew ya hunermendê navdar Şiyar e. Xebat li ser qayde û usûlên berê hatiye amadekirin. "Îro" jî ya hunermend Zîlan e û li derveyî vê yekê ye. Ew ketiye ser "riya nûkirinê" ya muzîka kurdî.

Ev her du navên li jorê, navên du kasetên bi kurdî ne. Ji aliyê "Koçer Production"ê hatine derxistin.

Sazbendo, navê xebata hunermendê navdar Şiyar e. Guhdarê muzîka kurdî vî dengî ji destpêka salên heftiyî dinasên. Şiyar piştî derbeya leşkerî ya sala heftiyî (ku wî jî gelek tehde, îşkence ji vê derbeyê dîtî û gelek caran hate girtin) demeke dirêj bédeng ma.

Hunermend di destpêka notî de kaşetek pêşkêşî hezkiriyên xwe kir û piştî re jî berê xwe da xerîbiyê. Niha li Swêdê bi cih bûye.

Ev kasete hanê, berî ku Şiyar derkeve Ewropayê tomar kiribû, lê ancax îsal ev xebat derket pêşberî muzîkhezan.

Di vê kasetê de ji bilî potporiyekê,

yazdeh stran hene. Stranên gelêrî ku wekî potporî hatine strîn ev in: *Here Malê, Lo Delala Dilan, Lê Leylê û Yara Te Me Ez*. Ji 11 stranên şeş tene jê yê Şiyar in, yanê gotin û awaz ên wî bi xwe ne, Ev jî ev in:

Sazbendo, Van Delalan, Şîrîn (Bêwelat im), Weylê Dayê, Êz Rêwî me û Ez bêwelat im.

Her pênçên mayî jî, dudo jê gelêrî ne (*Were Vira û Yadê*) û sisiyên din "*Dêrsim*" a Mihemed Şêxo, "*Kalo*" ya Şeroyê Biro û "*Cizîr e Cizîr e*" jî ya S. Hemo ye.

Şiyar di vê berhema xwe de awayê xwe yê strînê neguhartiye û parçeyên xwe li gorî teşe, meqam û ritmên kurdî çêkirine. Naveroka wan li ser evîna welat û şerê azadiyê ne.

Parçe bi gelêrperî jî ritmên sivik in û dikin ku guhdar li berê rabin govêndê; digel ku du serhewayên xweşik (*kalo û Yadê*) jî tê de hene.

Di vê xebata bi navê "Sazbendo" de amûrên (enstrûmantên) wekî mey, zirne, bilûr, def, kemançeya klasîk, ûd., qanûn hatine bikaranîn. Produktorê kasetê Koçer e û derhênerên wê jî Şiyar û Kadîr Şeker in.

"Îro" jî navê xebata Zîlan e. Di vê xebatê de yazdeh stranên cih girtine. Di beşa A'yê de:

Serhildan, Şikrayê, Îro, Em Azadî Dixwazin, Dinyayê û Hatîn.

Di beşa B'yê de:
Wayê, Gula Azadî, Wî Dayê, Canê û Newroz Hat.

Ji bilî "*Wî Dayê*" ku ew bi zaravayê

kirdkî/zazakî ye, hemû stran bi kurmancî ne. Digel vê yekê, nehatiye xuyakirin ku kîjan stran aîdê kîjan hunermendî ye. Di xebata Zîlanê de stranên ku ji guhdarên muzîka kurdî re ne biyan in jî gelek in. *Mîna Şikrayê, Canê, Wî Dayê, Dinyayê û hatîn.*

Di vê berhemê de Zîlanê bi giştî meyla xwe daye ser ritmên giran û kiriyê ku muzîkhez li xebatê guhdar bikin. Lewma jî zêde cih nedaye amûrên wekî zirne, saz û meyê. Ku bi awayekî din bê gotin, Zîlan bi awayekî wisa striye ku ne xencereya kurdî bi kar aniyê û ne jî bi qayde û usûlên muzîka kurdî ya kevnare ve girêdahî maye.

Amûrên ku bi sedan sâl in di muzîka kurdî de hatine bikaranîn di vê berhemê de li paş dengê klaviyê û kompîturê mane. Stranên ku dengên amûrên wekî zirne û saz li pêş in jî hene, wekî "*Şikrayê*".

Mirov dikare bibêje ku "Îro" xebateke azmûnerî (telesiyî, sinêtiyî, tecrûbî) ye û tê de şewe, ritm û qaydeyên muzîka biyan jî hene. Naveroka stranên li ser têkoşîn û evîne ne.

Produktorê kasetê Koçer û derhênerê wê jî Hüseyin Aydın e.

Wekî gotina dawî, "Koçer Production" du xebatên ji hev cihê pêşkêşî hezkiriyên muzîka kurdî kirine.

Xebata bi navê "Sazbendo" li ser qayde û usûlên berê hatiye amadekirin. "Îro" jî li derveyî vê yekê ye. Ew ketiye ser "riya nûkirinê" ya muzîka kurdî.

ZANA FARQÎNÎ

Rayedarên tirk pirsgirêka kurdî napejirînin

CELALETTİN YÖYLER

Pir şerm û pir fedî ye ku mirov ji tiştên heyî re bibêjin tune ye. Hem jî ji tiştên tuneyî re jî bibêjin heye. Van gotinên wiha dibêjin ji Pergala Cîhanê ya Nû û zan-yariya musbêt re. Hem jî ji zanista Qurana Xwedê re, lewre hemû kesên li cîhanê dibînin û dizanin ku neteweyek li Rojhilata Navîn bi hindikî pênç hezar salî berî zayînê, heta îro li ser vê axê dijî.

Navê wî neteweyî jî di dirêjahiya dîrokê de heta îro, geh cardon, geh Nayrî, geh Mîtanî, geh Xaldî, geh Hûrî, geh Orartî, geh Medî û niha jî kurd e. Ev gel ji dema Nûh Pêxember heta îro li ser axa Mezopotamyayê jiyaye û hê jî dijî. Ew axa welatê wî yê dîrokî ye. Hem jî binecih û xwedanê wê axê ye, ne koçer e.

Ev gel xwediyê çand û dîrokeke kevnare ye. Lê îro perîşan û bînîrxên neteweyî hatiye hiştin. Pir mixabin bi ser de jî Serkomarê tirk li Îtalyayê, serokwezîr jî li Lîbyayê dema ku nikarin bi rastî û dirustî bersiva rayedarên van komaran bidin, bi çewtî û nerastî dibêjin:

Tu pirsgirêka kurdan li welatê me tune ye.

Ev bersiva han a çewt û nerast, du wateyên wê hene; yek, ev e ku gelê kurd li Tirkîyeyê wekî tirkan xwediyê her pişê û parî ne, ew jî jixwe her ne wisan e. Ya diduyan; wateyê wê ew e ku her du rayedar dibêjin, tu pirsgirêka kurd tune ye, angû ev komar a tirkan bi tenê ye ji ber ku jê re dibêjin komara tirk, yek gel heye. Jixwe ev jî ne rast e, lewre li vî welatî pir gel heye. Ji bilî wan jî du sê netewe hen. Yek jî van gelê kurd e. Lewre ew arî ye, ne turanî ye. A bi van ramanan ew bi nîjadperestî li Tirkîyeyê her keşî tirk dihesibînin.

Ev hemû teorîyên nîjadperestî û bédadî, dijminatî û çewtî ne ji rastiya gelan û mafên wan re. Hem jî jî binî ve dijdarî ye ji bo zan-yariya civakî. Lewre kurd hene, ew tene perçiqandin, kuştin û zêrandin. Ev pirsgirêk hem heye, hem jî pirsgirêkeke mezin, girîng û navneteweyî ye. Heger ne wisa be û ne rast be li ser gotina zordarên dagirkeran li her çar

parçeyên welatê me, lê çima me dikujin, malên me talan dikin, wêtan dikin û dişewitînin?

Em kurd hene. Em ne meçêtir (cin), ne jî şeytan in. Em mirovine xwenas in. Hem jî em dixwazin bi tirkan re, bi ereban re, bi farisan re bêcudatî wekî bira bi hev re, wekî hev bêsînor û parvekirina axê bijîn. Lê çawa min got wisa bijîn. Lewre em jî wekî wan her sê nîjadên ku me dikujin, mirov in. Xwedê em jî wekî wan bi çav, dev, ling, dest û hiş afirandine. Em çawa di afirandina bedenên de wekî hev in, wisa jî divê ku em di xebitandina mafan de jî wekî hev bin.

Ne hûn dirûşmên nîjadperestiyê biavêjin û bibêjin, "tirkek hêjayî cîhanê ye", ne jî em bibêjin em pak û paqij arî ne: Belê ev dîtina mirovahiyê ye, ne ew e ku hûn bibêjin pirsgirêka kurdan tune ye û gelê kurd bi şîşan di zîndanên de bikujin. Bes e ev şaşî, bes e! Werin ser riya rastiye û biratiya gelan, werin ser riya rawestandina tevkujiya ciwanên kurd û tirk. Bila êdî dayik negirînin li ser ciwanên xwe. Ev e riya mirovahiyê û dadmendiyê. Bijî mirovahî û têkoşîna ji bo parastina mafên gelan, bimre nîjadperestîya çepel û êrîşên li ser dilên li zîndanên.

Milîs û zimanê wî

Rojekê li bajarê Batmanê, li Taxa Îpragazê çend gerîla têne mala yekî milîs. Mirovê milîs welatparêzekî bi şoreşê ve pir girêdayî ye. Piştî ku milîs û gerîla kêfxweşiyê didin hev, serleşkerê gerîla ji berîka xwe kaxizekê derdixe, dide yê milîs û dibêje: "Ev tişt ji me re lazim in. Ha ji te re pere jî, biçê bajêr, van ji me re peyda bike, lê belê haya te ji devê te hebe, tu ji kesî re behsa me nekî."

Ê milîs destê xwe li sînga xwe dixê û dibêje: "Welleh bi kerbetanê axaftin ji devê min dernayê. Hûn nanê xwe bixwin û westîna xwe berdîn, ezê a niha van tiştan bikirim û werim."

Ew diçe bajêr wan tiştan dikire, dixê di çuvalan û li piştê xwe dike, ber bi mal ve tê. Di rê de riya wî di ber qehwexaneyê re derbas dibe. Dibêje: "De ka ez çayekê vexwim û paşê ez herim malê." Li qehweyê rûdine, çuvalê eşyayan datîne ser çoka xwe. Çaya xwe fir dike.

Li maseya li kêleka wî du sê mirov rûniştine, li ser gerîla diaxivin. Guhê milîs bel dibin. Guh dide wan. Yek ji yekî re dibêje: "Na ez-

benî, bi navê Xwedê haveynê Apociyan li Batmanê nemaye, hemû reviyane."

Milîs li ser vê gotina wan kursiya xwe dikişîne ber masa wan û dibêje: "We got çî, we got çî?"

Ën ser maseyê dibêjin: "Me got Apocî hemû reviyân û ev der ji sofiyan re hiştin."

Ê milîs: "Na bavo, ne wiha ye welleh. Vêga Batman ji serî heya binî Apocî ne."

Ê din bi fena roviyekî dîsa dibêje: "Apociyekî tenê jî tune ye, tu viran dikî. Ku tu mirovekî baş î, tu yê yekî bi tenê nişanî min bidî."

Milîs hêrs dibe, radibe ser xwe, çuvalê ser çoka xwe vala dike û dibêje: "Zirrît... Apocî tinin! Ha ev çî ne, ev eşya yê kê ne, ev hemû ji Apociyan re diçin û vêga sê heb gerîla li mala me ne."

Mirovên li ser maseyê dibêjin: "Welleh em bawer nakin, ka mala te li ku ye, xaniyê te yekî çawa ye?"

Milîs ji xwe bawer dibe û dibêje: "Mala min li Îpragazê ye, xaniyê min li ser rê ye û nimareya derî jî çar e."

Paşê radehê çuvalê xwe û tê

malê.

Gerîla jê pirs dikin û dibêjin: "Ma tu tişt neqewimî, tu bi selameti hatî?"

Milîs ji xwe bawer dibêje: "Na heval tu tişt nebû. Tenê li qehweyê du sê heban digot Apocî nemane. Ez birayê we me. Min dersa wan da wan."

Ê gerîla dipirse: "Te çî kir?"

Ê milîs: "Heval min got, çawa gerîla tune ne. Ha li mala me sê heval hene û ev eşya jî yê wan e. Ma ne sar û ji qehwê reverev derketin û çûn."

Ê gerîla dibêje: "Heval ew belkî sîxur bin, zû em derkevin û herin."

Gerîla cilên pîrekan li xwe dikin û derdikevin, diçin. Piştî lehzekê leşker û polis li deriyê milîs didin. Milîs derî vedike. Xwe di bin piyan de dibîne.

Polis xanî ser û bin dikin. Tu tişt nabînin. "Ka gerîla li ku ne?" jê dipirsin. Milîs "Welleh min henekên xwe bi wan kirin" dibêje.

Ê milîs tê girtin û pişt re jî tê berdan, lê zimandirêjîya wî, dibe sedema binçavkirina panzdeh rojan û xwarina gelek îşkence û lêdanê.

RIYAT AHMET HESEN

BIXELAT...

XAÇEPIRSA BIXELAT (38)

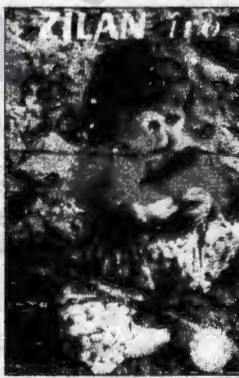
XAÇEPIRSA

B	R	Î	N	P	E	Ş	Ê	W
R	A	M	A	N	Q	A	M	E
A	C	E	V	Î	N	L	A	L
A	J	N	E	O	S	R	A	
A	B	A	N	A	E	L	Î	T
E	L	A	D	Î	N			
A	L	E	T	D	A	S		
E	O	L	L	Ê				
A	K	A	M	P	Î	L		

Bersiva Xaçepirsa 36'an

Xaçepirsa me bixelat e. Di 15 rojan de çî bersiv bigihîjin me, emê wan binirxînin û bi riya pişkê li 10 kesan belav bikin. Xelata hejmara me ya 38'an pirtûka **Kaseta ZÎLAN "Îro" ye. Jêrenot:**

Ji bo ku bersiva we bê nixandin, divê hûn "Peyva Veşari" di nava qutiyên li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî adresa xwe ji me re bişînin.

Kesên ku xelata xaçepirsa 36'an, kasete Koma Berxwedan "NAMÊMIN MEZOPOTAMYA" qezenc kirine: Metin Güneş/ Edene, A. Rahman Ağdas/ Mêrdîn, Selahattin Halil/ Erzerom, Mehmet Sancak/ Bartin, Tahir Aras/ Edene, Renzi Kalhan/ Ruha, Nedim Güngörmüş/ Bursa, Emine Kaplan/ Mêrsîn, Welat Selçuk/ Tarsus, İsmail Ersöz/ Enqere

Arzûhal	Xemla çavan	Awayekî nivîsê	Azot	Dema roj diçe ava	Kesê ji Îtalyayê
Ilmî	Dijî "mê"		Rêxistîne-ke Îrlandî	Arvan	
		1		Ne bejî	
				Kêmxwîni	
Eşîr, qebile		Navê Agirî			7
Ne sayî		Beyreq			
		Memê (Navê destanekî) Dad		Xwedayekî Misrî	
				Welidî	
Serbest	Navekî mêran		Cinavkek		Tipekî bédeng
			Qemer		
		Kesê li kemanê dide Ziv	4		
Tevkuji	5	Di îskambîle de yek Xurçik	Notayek		
			Gîştî (erebî)		
				Ray, rah	
.....Gadafi (wêne)		2			
Hîşk					
	3		Belê		

PEYVA VEŞARÎ

Hesar, Hesenkêf, Mezopotamya û Cegerxwîn

Destpêk rûpel 16

Xwendina geh li vir û geh li dera han, geh li ber destên vî alimî yan jî alimê din û xwarin, vexwarin û razana geh li vê malê û geh li mala din geh li huca vê camiyê û geh li huca camiya din li ser malbatê, xizmayetiye û pir tiştên din, li ba Cegerxwîn mefhum û ditinên cihê û nû çêdike û di temenkî xort û berî 25'an de seyda dikeve pêşiya emrê xwe; bîrbir, firehbîn û kûrbîn dibe. Jiyan û debara bi vî awayî, bêcih û bêwarî, yan jî rastiya ku her mala Kurdistanê mala seyda ye, li her der û her cihê Kurdistanê dikare bixwe û vexwe, raze û bijî, seyda bêqedar kurdistanî, neteweyî û welatparêz dike. Ne dê û bavê wî, xwişk û birayê wî belê Kurdistanê û gelê kurd ew bi xwedî kirine, mezin kirine û kirine xwedî ilm û pêzanî. Kesek hebe spasdariya wan bike, çihê hebe jê bişêkirîna ew jî gelê wî û welatê wî Kurdistan e.

Salên Kurdistanê patçe dibe, sînor di ser sînga Kurdistanê re derbas dibin seyda hê

xwendevan e, geh li vir û geh li dera han e. Bi giştî seyda êdî mirovekî hişyar e. Dibîne çî tê serê kurdan. Hêdî hêdî bi kirêti û mirîtiya bindestiyê dihesê. Zilma dagirker û serdestan dibîne. Parçebûnê, netîca parçebûnê çawa dibe, dibîne. Çawa gund û bajar dibin dudo, serxet û binxet çawa çêdibin, çawa kurd li welatê xwe qaçax û firar dibin, gişan dibîne. Ev giş seyda dipojînin, dixin nav mitalan. Seyda li ser vê rewşê berî pir kesan di emreki ne mezin de difikire, serî û mejiyê xwe diwestîne û helbestên xwe yên ewil di sala 1923'an û 24'an de dihê.

Seyda heta niha mîna çûk û bilbilekî azad bû, cihê dilê wî dixwest, dara wî diciband li ser datanî. Digeriya û şîrîra wî bû. Sînorên nav Kurdistanê ew xistin qesef û rekehê û êdî Kurdistan ji destan çûbû, mabû li ser talan û çûrê, nehîb û wêrankirinê.

Kurdistan ji destan çûye, ax axa seyda ye. Ji dil û ji kezebê dinale, hêrs û kelegirê dibe û helbestên mîna "Pemboyê me ye, belê em tazî ne" û "Ka Kurdistanê min ka" dinivîsîne.

Di hundirê seyda de pelên qehr û tolhildanê li hev diqulipîn. Di hundirê xwe de hew hiltê. erd û ezman wî tehemûl nake. Mîna ku di eyarê berêz de be, kabûsek li ser sînga wî rûniştibe, di qeyd û merbetên hesinî û polayî de be, mîn ku tu wî di nava demûşê de bidî û bavêjî nav moristanê gêrikan û bi hezaran gêrik li ser laşê wî derkevin, cirîd û tradê û ji hawîrdor wî bidin ber gazan, mîna tu wî bavêjî binê zîdaneke bêbinî, reş û tarî û xwarina wî kerafî û vexwarina wî zilindar be...

Ne şev lê şev e, ne jî roj lê roj e. Gelek bi kurtî feqê Şêxmûs êdî bûye Cegerxwîn û xemgîn û xemxwarê welatê xwe. Ya xerab kes li meydanê ne xuya ye, kesekî jî vî welatî re xwedîtiyeke baş, xwedîtiyeke ji dil û can, bi hêz û şarezayî bike û karibe qetabên xwe li yê neyaran bide, berê xwe bide zalim û zordaran, ne diyar e. Ne beg serê xwe bi rewşê re diêşînin, ne jî alimên dîmî û ne jî dewlemend û xwedî milk û xanedan.

Rewşenbîr!!! Dev ji wan berde, ew bi gotinên Cegerxwîn "bi biskên şê daketine û ne di nav paxav û mitala welat de ne". Şêxmûs dibe Cegerxwîn, kezebên wî xwîn digirin.....

Seydayê Cegerxwîn bi dirêjahiya temenê xwe, ji roja ku hişyar dibe, xwe nas dike û bi vir de, heta roja serê xwe datîne û ji nav gelê xwe koça dawî dike, bi dilxwazî û evîneke mezin, bi giş hêz û karîna xwe li ser gel û welatê xwe nivîsî û ji bo gel û welatê xwe qerîya, kire hawar û gazî. Bêwestan got û bêsekin biland.

Di piraniya helbest, nivîsandin û lêkolînê Seyda de kurd û Kurdistan, azadî û serxwebûn, nefret û rîka ji bo bindestiyê, rapêrin û şerhildan dabaşên serekî ne û cewherê herî berçav in.

Em bi çend rêzan ji helbesteke Cegerxwîn ku ji bo kurê xwe Keyo gotine, tiştê me xwest bibêjin biqedînin: "Li dinyayê temaşê ke kurê min/ Tu dê paşê binasî, xweş bibênî/ Tu daxwaza dilê min qet nizanî/ Heta perde ji ber xwe hilneyênî.

Hemû kes dilbijokê kêş û toz e/ Nikarê gewherê paqij derênî.

Mirovên zana û hêja li cem me/ Wekî cewherê di sergo de hilênî.

Gelek jar û perîşan û belengaz/ Heta dimîrî, tenê navek dimênî

Cegerxwîn destê rastî girtî û kêşî/ Daxwazî ko ji piştê perde derênî."

Masmediya tirk dengê şerê taybet e

Destpêk rûpel 7

Halis Toprak, tu bav û malbata xwe heta niha li ku bûn? Çima rewşa hemşehriyên te, niha hat bîra te lo? Di sala 1975'an de, dema li Licê erd hejiya yanê zelzele çêbû û Lice jî binîve xerab bû, kevir li ser kevir nema, 5 hezar jî hemşehriyên te mirin, bi hezaran bêmal û bêxanî man, perîşan û sêwî man, wê demê tu û malbata te li ku bûn? Ji sala 1993'an ve, ev sê car in ku ew helikoptera ku niha tu pê çuyî Licê, bi jor ve û bi jêr ve jî bi top û tîfing artêşa tirk li Licê girê dan û şewitandin, wêran kir. Heta niha bi sedan Licîyên hemşehriyên te şehîd ketin, te çima rojekê li hîl û rewşa wan nepirsî?

Bavê te Heçî Hemîd liciyî şelandin, rût û zilût kirin, ew girtin û birin Edeneyê û bi ked û xwêdana wan li wir Güney Sanayîî ava kir. Rojekê negot "Ez licî me." Tu di 50 saliya xwe de cara pêşî tîyî Licê, ma xêr e? Licî û hemû kurdistanîyên welatparêz te û dewleta te baş nas dikin, armanca hatina te jî baş dizanin ku çî ye. Tu here 20 trîliyon bide, jina xwe berde!

Dewletê dixwaze bi Halis Toprak welat-

parêzên herêma Licê bixapîne û li herêma çehştiyê bi hinek kes û derdoran bide qebûlkirin. Ewê ji liciyan re fabrika çêdike û kar dibîne ku licî zikê xwe têr bikin û kinc li xwe bikin? Xelkê Licê hişyar e ji zû de, biyara xwe ya dîrokî daye. Cara yekê di sala 1925'an de li Pîranê û cara diduyan di sala 1978'an de li Fîsê biryara xwe daye û ji wê rojê û vir de biryara xwe di jiyana xwe ya pratîk de bi cih tînin. Licî bi qerar û peyînan in.

Pirsa kurd ne pîrseke herêmî ye, ne pîrseke fabrikayeke ava firingiyan (ava balcanênso) an jî kevirên mermer e. Pîrseke neteweyî ye, pîrseke pîroz û mezin e. Licî ças û xwefirşên wekî Halis Toprak Hikmet Çetin tu caran efû nakin. Dûr an nêzik dê rojekê hesab ji wan çasên xwefirşên bipirsîn. Helbet ev yek ji wan tîrşixwarên ku li peyî wan çepik lê didin re jî namîne!

Êdî senaryoyên dewlet û hikûmeta kontra cih û bingeh nagirin û zûtîrîn pûç derdikevin. Komelkujîya Zîdana Armedê carekê din baş da diyarkirin ku masmediya tirk bi giştî çawan di xizmeta dewleta kontra û şerê taybetî de ye.

WELAT

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Zerya Basın ve
Yayıncılık

San. Tic. Ltd. Şti.
(adına)

Xwedî (Sahibî)
CELALETTİN YÖYLER

NAVNİŞAN
Ayhan Işık Sk. No:23/3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL-FAX
(0 212)
251 90 13

Gerîndeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
MEHMET GEMSİZ

Heyeta Weşanê
(Yayın Kurulu)
AYNUR BOZKURT
SAMİ TAN
RAHMİ BATUR

Berpîrşê Karên
Nivîsaran
(Yazı İşleri Müdürü)
DÜZGÜN DENİZ

Berpîrşê Saziye
(Müessese Müdürü)
TAHİR ELDEMİR

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
BİRYAY Dağıtım

NÜNERİTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)
Nimîndeyê Giştî

yê Ewropayê:
Mazhar Günbat
Suriye: Jan Dost
Helim Yüsiw
963-21-960099

Berlîn:
Silêman Sîdo
49-30-69002695

Hannover:
Selim Biçûk
49-5721-81360

Munchen:
Mahmut Gergerli
49-871-670884

Bruksel:
Medenî Ferho
32-02-466037

Stockholm:
Robin Rewşen
46-8-7510564

Bonn:
Ahmet Baraçkılıç
49 228 66 62 49

Celle:
Wezir Saçık
49 50 52 87 36

Hesar, Hesenkêf, Mezopotamya û

CEGERXWÎN

Feqe Şêxmûs êdî bûye Cegerxwîn û xemgîn û xemxwarê welatê xwe. Ya xerab kes li meydanê ne xuya ye, kesekî ku ji vî welatî re xwedîtiyeke baş bike û karibe qetabên xwe li yê neyaran bide, berê xwe bide zalim û zordaran, ne diyar e. Ne beg serê xwe bi rewşê re diêşînin, ne jî alimên dînî û ne jî dewlemend û xwedî milk û xanedan.

MÎRHEM YİĞİT

Mirov hene dibin serbilindahî, baweriya bi xwe, xurtî û piştqewînî ji bo neteweyên xwe, mirovayetiya serdema xwe û mirovê piştî xwe.

Mirovên baş, rewşenbîrên hêja û şexsiyetên di xizmeta ilm û qenciye de zû bi zû ew çendî ew neteweyîtir, tevayîtir û dinyayîtir dibin.

Kurdistan, ne pir jî be, bûye dayik û pîrika mirovên birûmet, mirovên xwedîgotin û xwedîwezn.

Li welatê me kesên ku navê Cegerxwîn nebîhistibin, ji nêzik an jî dûr ve Cegerxwîn nas nekin bi taybetî li Başûrê Biçûk û Bakur kêma in.

Her wekî wê di bîra beşek ji xwendevanên Azadiya Welat de jî bê, 22'yê meha kewçêrê roja wefata Seydayê Cegerxwîn e. Bi vî minasebetê em dixwazin hinekî behsa gundê Cegerxwîn Hesarê, herêma wî Hesenkêfê bikin û hinekî jî faktorên ku ew afirandine munaqeşe bikin.

Hesar gundê Seydayê Cegerxwîn e, Seydayê welatparêz li Hesarê hatiye dinyayê. Hesar, dikeve navbera Kercos û Hesenkêfê.

Li herêma Mêrdînê gundê Hesarê bi qasî qezayên li vir, tê naskirin. Kesên ji Mêrdînê tén vî zanin. Sebeb jî ne bi tenê ew e ku Hesar bi Cegerxwîn nas û popûler bûye. Sebebek din jî heye. Ew ji ev e: Demeke dirêj das û qeynaxên bi hezaran paleyên giş wîlayeta Mêrdînê û heta bi sedan gundên Başûrê Biçûk li seranserê Cizîrê, li Hesarê çêdibûn, şeqil û navê Hesarê hildigirtin.

Li herêma binavkirî, havînan wextê paleya ceh û genim tu bi ku de biçûyayî, tu têtetayî nav kîjan erdî û te berê xwe bida bin kîjan konê palyan, te dê mûlheqeq das û qeynaxên hesarî di destên palyan de bidîtana. Palyên ji xwe pişrastî û çavziwa mîna Hemo Pale û

Ehmed Şemrî, xortên germ û nûhatî ku baq dihonandin û di ser serê xwe re davêtin û baqê wan xera nedibûn, sermelik û hogên baqê xwe lê dixistin û dişandin malê; li mal dikutan, dihêrtin, dikirin ard û hevîr, pişt re bi tenûrê vedidan û dikirin nan û dawî nanê wî jê re dihat, hê nû radibû, hê nû piştî xwe rast dikir û nanê xwe dixwar, giş di destên wan de dasên Hesarê û qeynaxên Hesarê hebûn.

Paleyên li dora genim dibûn çerçeçî û bi tatikî lê dixistin, palyên erdên ne serî û ne binî hebû di çend rojan de li erdê radixistin, çek û zirxê wan bi tenê ev aletên hesarî bûn.

Merkezeke navdar Hesenkêf

Hesar wekî hate gotin di erdê Hesenkêfê de ye û ji awira dirokî ye parçeyek ji vir e. Hesenkêf merkezek ji navdartirîn merkezen Mezopotamyayê ye û ji awira kulturî, dirokî û edebî ve gelekî dewlemend e. Xizmet û sûxra vî merkezek jî bo mirovayetiye bîpîvan e. Li vir, li Hesenkêfê gelek kultur û gelek çemên kulturî pêrgî hev bûne û di nav av û şetekî mezintir de ketine nav hev, hev gur kirine, hev bi hêztir kirine

û li giş Rojhilata Navîn belav bûne. Gelek ji xelk û baxîrên komik û neteweyên îro hev û dîn li Mezopotamyayê, li Hesenkêfê nasîne, qetabên xwe li hev xistine û her yekî ji wan ji bo me rengek, tehm û zewqek hiştiye, bûye gul û sosinêk di vî perqa bêser û bêbinî de.

Eser û berhemên dirokî, birc û sera, eywan û pirên kevnar, keleh û bedenên zemanên derbasbûyî, şop û dewşên hejmarek xelk, ziman û folklor hildigirin û her yek ji wan rêzek e di vî avahiya kevnar, mermurî û entîke de.

Di avakirin û parastina van berhemên de xwedana kurdan, asûrî-suryaniyan, kildanî û ermeniyên û pir xelkên din heye. Û bêguman Hesenkêf bajarek ji bajarên herî kevn e li Kurdistanê. Ev bajar ji zemanê Roma û Bizansan û bi vir de, di zemanê mîrwanî û eyûbiyan de tim bûye merkezeke îdarî û rola xwe listiye.

Cegerxwîn li vî birekê, di nav vî kelepore, dirok, kultur û mozaîka reng û damaran de çavên xwe vedike, dor û berên xwe û dinyayê nas dike. Dara Cegerxwîn di bin bandor û tesîra vî rastiya hesenkêfî û mezopotamyayî de di nav sal û dehsalên zeman de bejn di-de, stûr û xwegir dibe.

Şexsiyet û rewşenbîriya Cegerxwîn hesenkêfî û mezopotamyayî ye. Ji vî fişik bûye û ji vî bi xwedî bûye. Orjînalîte û reha wî li vir e, heta bi vî diçe û torinê vî malbatê û vî bavikî ye li cihanê.

Malbatên koçbûyî zêdetir hesas in

Faktor, haveyn û hevîrtirşekî din ku di mesela hevîrê seyda de xwedîgotin e, her çendî ne pir diyar û nependî ye jî, ew jî pêşiyên Cegerxwîn in. Pêşiyên Cegerxwîn ji jortir daketine. Li gorî ku Apê Osman Sebrî dibêje, malbata Seydayê Cegerxwîn berî bi çend bavikan jî Gurdilê xwe berdane Hesarê.

Diropa sosyolojî û zanyariya civakî ne carekê, belê pir caran ne bi nimûneyekê û du-sê nimûneyan, belê bi dehan nimûneyan îspat kiriye ku malbatên koçber dibin û cihên xwe ji sebebêkê ji sebebên diguherin, ji dora xwe hinekî hesastir û nîşmîtir in. Malbatên wiha xwedî serpehatî û zaneşîtxalî ne. Biwens û sohbetxweş in. Şevbuhêr û wextbuhêr in. Û di jiyana wan de peyv û gotin û behskirina jiyana xwe, cihêkî xurt digire û ev jî di bîrê zemin û binaxê yeke objektîf ku ji nav malbat û qebileyên wiha mirovên dengbêj, kesên hunermerd, çirokbêj, şair, romanivîs û nivîskar derdikevin.

Malbata romannivîsê navdar Yaşar Kemal ji ber şerê Rûsya û Tirkiyeyê bar dike û tê Edeneyê. Ya Yılmaz Güney jî wiha: Aliyê dê, ji dora Mûşê ne û aliyê bavê jî ji dora Siwerekê ne. Herdu demar jî, yek ji ber şer û ya din ji ber zezaniyê xwe li deşta Yeniceyê digirin û xwe diavêjin sînga Edeneyê. Ez ne şaş bim û baş di bala min de mabe, rewşa rejîsor û nivîskarê dengpêkê Elia Kazan, nivîskarê mezin George Orwell, nivîskarê yewnanî Dido Sotiryo, Selman Rüşdî û gelek nivîskar û hunermendên din jî wiha ye.

Faktorekî sêyemîn ku rasterastir û bîmunaqesetir Cegerxwîn kiriye Cegerxwîn, salên feqetiya wî, gera li Kurdistanê, bi başî û xerabiyên wî, bi zarava û devokên wî û bi mûzîk û folklorê wî, naskirina gelê kurd e.

Di van salan de çavên seyda vedibin. Ziman, zanebûn û ferhenga wî xurt dibe. Rewşenbîr û alimên kurd nas dike. Dibe haydarê Melayê Cizîrî, Feqiyê Teyran û Xanî, xebera wî ji mirovên mîna Nalî û Hecî Qadirê Koyî dibe û bi ihtîmaleke mezin dibe aşinayê wan. Her wiha bivê nevê, kêma ya zêde li ser rewş û pergala neteweyên cîran, neteweyên tirk, ereb û faris û xelkên din yê li Kurdistanê jî, mîna ermeniyên dibe xwedî pîzanî.

Dûmahîk rûpel 15